

videatur, quam color agat: quia ut patet per habita, in productione formarum intentionalium potest aliquo modo actio attribui formæ, & potest dici generari ipsa forma: quod in productione formarum realium non sic veritatem habet.

Determinari hæc quæstio debet ex quæst. 7. quodl. i. ubi & videri possunt auctores, & ex ijs quæ habent auctores de simili, de relatione loci ad spatiis imaginaria, sive quinque puncta &c. l. 4. phis. vid. Conimbr. ibid. cum citatis apud eis auctoriis.

Ægidius verò hic eam tractat juxta ordinem in textu positum.

DISPV T A T I O

S E C V N D A.

De creatura, ut est res in genere.

OSTEA Quærebatur de creatura in generali, quantum ad ipsas res: & circa hoc fiebant. 5. quæstiones secundum quod res creatæ, quantum ad præsens spectat. 5. modis considerari possunt. Primo, quantum ad esse: & circa hoc erat quæstio, utrum esse creaturæ haberet ordinem ad non esse? Secundo, quantum ad referri, & circa hoc erat quæstio, utrum in aliqua creatura possit incipere esse aliqua nova realis relatio sine mutatione? Tertio, possunt considerari creaturæ quantum ad earum differre; utrum possint habere realem differentiam ad seiphas, absque eo quod sit aliud, sed solum ex eo quod habeant aliam & aliam habitudinem? Quarto considerari possunt, quantum ad actionem: & circa hoc erat quæstio, utrum aliquid directè & per se possit agere in seipsum? Quinto, quantum ad perfectionem: & circa hoc erat quæstio, utrum aliquid existens sub una perfectione possit seipsum facere sub alia perfectione? vel semper oporteat talia esse distincta?

QVÆSTIO V.

QVODLIBETI XII.

*Vrum omnis creatura habeat ordinem
ad non esse?*

D PRIMVM sic procedebatur: ostendebatur enim, quod esse creaturæ habeat ordinem ad non esse: quia creatura prius habuit non esse & postea esse: sed ubi est dare prius & posterius, ibi est dare ordinem: ergo &c.

IN CONTRARIVM est: quia ubi non est vera relatio, ibi non est ordo: sed esse ad non esse non potest esse vera relatio: nulla enim potest esse realis relatio entis ad non ens: & per consequens, ut videtur, nec verus & realis ordo.

R E S O L V T I O.

Creatura, tam ut producia, quam ut conservata, sicut & ut deficiens, dicit relationem sive ordinem, non realem quidem, sed rationis, ad non esse.

RE S P O N D E O dicendum quod hoc ordine procedemus in hac quæstione: quia primo ostendemus quod esse creaturæ habeat ordinem ad non esse. Secundo declarabimus, quod ille ordo sit rationis tantum. Tertio ostendemus, quod, licet sit rationis tantum, nihilominus tamen sit verus ordo.

PROPTER PRIMVM sciendum, quod esse creaturæ possit tripliciter considerari: videlicet, quantum ad sui productionem, quantum ad suam conservationem, & quantum ad suum defectum. Et omnibus his modis dicatur habere ordinem ad non esse.

Quantum ad suam quidem productionem, habet esse creaturæ ordinem ad non esse: quia creatura ex nihilo est producta in esse: quod

non est intelligendum materialiter; quasi ex ipso nihilo, tanquam ex materia, possit fieri creatura, sicut fit cultellus ex ferro: quia sicut quod fit ex ferro materialiter est ferrum, vel ferreum, ita ex nihilo materialiter non posset fieri nisi nihil vel nihilum. Est ergo intelligendum ordinatè; ut scilicet creatura dicatur esse facta ex nihilo, quia est facta post nihil. Arguat ergo sic: quod ordinatè factum est ex nihilo, sive ex non esse, habet ordinem ad non esse: sed creatura, sive esse creaturæ, est hujusmodi; ergo &c. secundum hoc ergo potest verificari quod dicitur *sapien. i. ex nihilo natus sumus.* Quod licet dictum sit in persona impiorum: Tamen, quantum ad hoc, verum dicebant, quod ex nihilo in esse processerant.

HOC ETIAM idem patet si consideretur creatura, quantum ad suam conservationem in esse: nam quod statim tenderet in nihilo, nisi per aliud conservaretur in esse, illud habet ordinem ad non esse: hujusmodi autem est creatura; non solum creature corporeæ, sed etiam natura Angelica, in qua, nisi continuè operaretur Deus conservando ipsam in esse, non subsistere: sed statim desineret esse, ut vult *Aug. 9. super genes. ad litteram.*

TERTIO HOC idem patet ex eo, quod esse creature sit valde defectivum: ita quod comparatum ad divinum esse magis sit non esse, quam esse secundum hieronymum, qui ait, *quod nostrum esse comparatum ad divinum esse magis est non esse quam esse.* Et secundum quod dicitur *psalmo 40.* quod omnes gentes quasi non sint, ut sunt coram ipso & quasi nihil & inane reputatae sint. Quod ergo de se sic est defectivum, quod comparatum ad esse perfectum magis sit non esse, quam esse, habet de se ordinem ad non esse: hujusmodi autem est esse creature, ut est *2. quomodo per habita manifestum.*

V I S O, quomodo esse creature tantum, non habeat ordinem ad non esse volumus realis. ostendere, quod hujusmodi ordo non sit secundum relationem realem: nam ut ait, *Avicen. in 5. metaphysice sue: nos ad eos, qui præcesserunt, vel ens ad non ens realiter referri non potest.* Dicemus enim

quod esse relativorum consistat in ad aliud se habere: quare, si tota quidditas relationis sit in ad aliud se habere: ad aliud vero de se non sit aliquid: sed sit solum secundum apprehensionem animæ; oportet, quod talis relatio sit secundum rationem, & secundum apprehensionem animæ: non autem secundum rem.

HIS HABITIS, restat ostendere *3. quod tam non sit verus.* quod, non obstante, quod talis ordo dicat relationem secundum rationem, nihilominus tamen verè habeat ibi esse hujusmodi ordo. Nam in his, quæ dicunt relationem, non propter hoc ea non sunt verè talia, quia dicunt relationem secundum rationem tantum: ut Deus secundum quod est dominus creature, non refertur ad creaturam, nisi secundum rationem tantum: nihilominus tamen est verissimè dominus; licet dominium sit relatio ex tempore, ex quo non potest incipere relatio realis in Deo: Sic & in proposito licet esse creature sic habeat ordinem ad non esse, quod hujusmodi ordo non dicat relationem, nisi secundum rationem: nihilominus tamen verè creature habet ordinem ad non esse.

ET PER hoc patet solutio ad objectum: quia quamvis hujusmodi ordo sit relatio secundum rationem: non tamen propter hoc est dicendum, quod non sit verus ordo.

QVÆSTIO II.

QVOD LIBETI XIII.

Vtrum in aliqua creatura, possit incipere aliqua nova realis relatio, sine sua mutatione?

Quam questionem resolvi oporret ex alia, an, & quomodo relatio distinguatur à fundamento & termino: quam tractat Gregor. Arim. in 1. d. 28. D. Th. cum Cajet & Thomistis 1. p. q. 28. a. 2. & opusc. 48. tr. de pred. ad aliquid Scotus in 3. d. 1. q. 1. Durand. 1. d. 30. q. 2. & 3. d. 5. q. 2. Occam q. 4. Suarez, Meth. d. 47. & Philosophi passim, de predicamento relationis sive in Logica sive in Physica. vid. Mendozam metaph. d. xv. item disp. 17. metaph. & 14. physice, ubi agitur de distinctione ubi & durationis à re ubicata & durante.

Egidius vero hic relati & refutata quorundam sententiā distinguentium inter ea, quae

ea, quæ referuntur per se, & ea, quæ referuntur per accidens, resolvit eam juxta conclusionem infra positam.

ECVNDO Quarebatur de creatura per comparationem ad referri; utrum in aliqua creatura per aliquid agens posset incipere esse nova relatio absque mutatione facta in ipsa? Et arguebatur quod non: quia, ex quo causa illa, per quam fit nova relatio, non attingit hanc rem (quia nullam mutationem facit in ea) nihil caussabit in ipsa: non ergo per aliquam caussam in re non mutata poterit incipere esse nova realis relatio.

IN CONTRARIVM est: quia potest aliquid de non simili fieri simile, nulla mutatione facta in ipso: cum ergo similitudo sit relatio realis, potest aliquid sine mutatione sui de novo relationem realen habere.

RESOLVATIO.

Cum relatio quidditatib[us] non sit aliud quam ad aliquid se habere: esse verò eius non distinguitur ab esse fundamenti, ut aliquid novam relationem realem recipiat, quamvis in se mutari non debeat; ut tamen de novo referatur, vel mutatio in ipso, vel in alio fieri debet.

sententia
quorundam

RESPONDEO, dicendum, secundum quosdam, si relativum designat esse relatum, vel de novo incipiat esse relatum, necessario hoc fiat per transmutationem illius accidentis, in quo fundatur relatio. Secundum hos ergo nihil incipit habere novam relationem realem sine mutatione sui. Distinguunt tamen de ipsa relatione: quia aliqua referuntur per se, aliqua per accidens: per se quidem est quod numerus, de quo considerat arithmeticus sit duabus ad alium numerum: vel quantitas, de qua considerat geometri, sit dupla ad aliquam quantitatem. Per accidens autem est, quod ferrum sit duplum ad aliud ferrum, vel lignum ad aliud

lignum. Hoc autem est, ut dicunt, propter magnitudinem mathematicam, quae est in ferro; cui quidem magnitudini, ut aiunt, per se natum est convenire esse duplum, non ferro, cui non nisi per accidens. In talibus itaque, ubi per accidens invenitur ratio relationis, potest hoc contingere, quod aliquid relationem novam acquirat vel perdat sine mutatione sui. In his vero, ubi ratio relationis invenitur per se, est hoc impossibile.

Sed hoc dictum videtur tripliciter impugna deficere: primo quidem, quia, secundum hoc dictum, vera duplicitas non reperitur in naturalibus; solum enim attribuitur hoc quantitati mathematicæ, in qua non est motus. Nam si vera duplicitas reperiretur in materialibus, sicut verè, & per se reperitur ibi duplum: quia materialia sunt motui & transmutationi subjecta, poterit aliquid augeri vel minui in quantitate: quo facto, erit aliquid duplum, vel non duplum ad ipsum, nulla mutatione facta in illo.

Secundo deficit hujusmodi dictum: secundo. quia imaginantur, aliam esse mathematicam quantitativam, aliam materialē. Eadem quispè quantitas, ut habet esse in materia sensibili, quæ est conjuncta motui & transmutationi, dicitur esse quantitas materialis: illa etiam eadem quantitas, ut est abstracta à materia sensibili, & ut consideratur præter materiam, qualis dicitur esse abstracta à motu & transmutatione, & dicitur quantitas mathematica. Nam mathematica secundum esse non sunt abstracta à materialibus: sed sunt eadem cum ipsis: sunt autem abstracta solum secundum considerationem. Quare si eadem sit quantitas materialis, & mathematica, quamvis possit aliquid fieri de non duplo duplum per mutationem factam in aliquo secundum quantitatem materialē, fiet tamen etiam hoc secundum quantitatem mathematicam: licet non fiet, ut est mathematica: non enim differt quod sit materiale & quod sit mathematicum: sed ut est materiale, & ut est mathematicum.

Tertio deficit tale dictum: quia imaginatur quod ad relationem per se fit motus

motus: quod si sic esset non posset acquiri relatio per se, nisi per motum factum per se, & in se: propter quod hac hypotesi stante, nihil posset per se reale factum relationem acquirere, nisi per se transmutatum esset: hoc tamen est falsum. Nam ad relationem per se est motus per accidens: ut probatur *in 5. physicorum*: & quia relatio per se non acquiritur per se: sed acquiritur per habitudinem ad aliquid, poterit per se relatio acquiri per mutationem alterius, ut in prosequendo patebit.

Cum ergo queritur, utrum sine mutatione sui possit aliquid novam relationem acquirere? Utrum duplum possit fieri non duplum, vel econverso? Si intelligatur quod duplum, manens duplum, fiat non duplum: vel non duplum, manens non duplum,

Quamvis enim duplū manens tale, non posse esse, ut v. g. fiat duplum; hoc est impossibile, sive per mutationem alterius, sive per mutationem aliquam. Si enim quatuor est sit non esse duplū ad duo: tria est non duplū: sed ut quatuor manens quatuor nō fiat duplū, & tria manens tria sit duplum ad duo omnino est impossibile. Hoc enim modo, quamdiu aliquid est manens tale, non suscipit innovationem, secundum quod tale; ut album manens album nunquam fiet nigrum, nec econverso. Sed si aliquid se habet ad aliud, ut tria ad duo; poterit illud, quod se habet ut duo tantum minui, quod aliquid se non habebit ad illud, ut tria ad duo, sed ut quatuor ad duo: Propter quod factum erit istud duplum, quod prius non erat duplum, per solam mutationem alterius: istud enim idem, quod se habebat ad aliquid, ut tria ad duo, per solam mutationem alterius poterit se habere ad ipsum, ut quatuor ad duo: non ergo factum est, quod tria sit duplum ad duo (quia hoc est impossibile) sed est, quod illud, quod se habebat, ut tria, se habeat ut quatuor; & quod prius non erat duplum, jam factum sit duplum per solam mutationem factam in altero.

tamen potest in aliis rationibus mutationem factam in alio idque probatur. QVOD AVTEM sic sit, quod relationem per se novam & realem possit re relationem factam in alio, possimus du-

Primo per ipsam quidditatem re-

lativam: Secundo per esse relationis ex quidditatē relationis. Prima via sic patet: nam tota ratio quidditatis relationis est ad aliud se habere: unde Boetius in lib. de Trin. ait, *quod relatio vera nihil omnino predicit de eodem, de quo dicitur: sed totum esse eius est in ad aliud se habere.* Quare si totum esse quidditativum relationis sit ad aliquid se habere: etiam solo dicitur ad alterius potest deficere quidditas relationis; ut tota quidditas similitudinis est in ad aliud se habere; igitur si aliquid sit album, & aliud non sit album, non dicitur istud simile illi: Sed si illud non album fiat album, incipiet hoc esse simile per mutationem factam in alio; ut, quia aliud factum est album, deficiebat ergo huic, quod prius erat album similitudo, non quod deficeret sibi aliquid: sed quia deficiebat sibi ad aliquid. Sufficit ergo quod sit facta mutatio in illo, respectu cujus hoc dicitur ad aliquid, ad hoc quod istud incipiat esse ad aliquid, & habere relationem, quae est aliquid, quam prius non habet.

Secundo, hoc idem patet ex ipso esse relationis: nam esse relationis est idem cum esse fundamenti: ut esse similitudinis, sive esse similitudinem, non est aliud quam inesse albedinem: ita quod non sit aliud compositius ex eo, quod est album & simile, quam ex eo; quod est album tantum. Si igitur relatio secundum suum esse faceret aliquam compositionem ultra suum fundamentum; quia non est intelligibile, quod aliquid sit compositius secundum rem, quam prius erat, loquendo propriè de compositione, nullā mutatione factā in ipso, nihil posset habere novam relationem realem, nisi per mutationem factam in eo: sed quia relatio nullam compositionem facit: nec secundum esse; quia idem est esse ejus, quod esse fundamenti: nec secundum rationem quidditatis, quia tota ratio quidditativa ipsius est in ad aliud se habere: ideo fine aliqua mutatione facta in se, sed solum in alio, potest de novo acquiri.

DICEMVS, ergo quod relatio realis aliquid supra fundamētu ponat reale in utroq; extremo ut similitudo realis ponit aliquā realē qualitatē in utroq; extremo & proportio, & habitudo quantitativa

ponit aliquam quantitatem realem in utroque extremo: unde cum relativa sint simul natura, non est intelligibile, quod aliquid sit simile, & non sit dare aliud, cui sit simile: Relativa enim posita se ponunt, & perempta se perimunt: non enim potest unum relativum perimi, nisi peremptum sit aliud. Quare si deficiat qualitas debita in altero extremo, deficiet ibi similitudo: & deficiente similitudine in uno, deficiet in & alio. Defectus ergo similitudinis in utroque potest contingere ex solo defectu qualitatis in alio: & sicut defectus similitudinis in utroque potest contingere ex solo defectu qualitatis in alio, sic acquisitio similitudinis in utroque potest contingere ex sola mutatione facta in alio. Et inde est, quod ad aliquid dicatur esse motus per accidens; quia potest aliquid relationem acquirere ex sola mutatione facta in alio.

AD ARGUMENTVM autem in contrarium, dicendum, quod sufficiat quod causa faciens & transmutans attingat solum alterum extremorum, ad hoc ut incipiat esse nova relatio in utroque: & sic sufficit, quod fiat mutatio in altero extremo tantum, quia sicut defectus relationis in utroque extremo potest contingere ex altero extremo tantum, & quod causa attingat aliud extreum tantum, ad hoc ut incipiat esse relatio in utroque,

QVÆSTIO III.

QVODLIBETI X I V.

Vtrum aliquid possit realiter distinguiri à seipso, absque eo, quod dicat rem aliam? tantummodo per aliquam habitudinem aliam?

Hanc quest. decidit Aegidius lib. 2. de an. & loco à se infra citato de distinct. autē, & ad eā requisitis in generis, tūm reali, tūm rationis, agunt exp̄sse philos. in metaphys. de uno attributo entis, & speciatim resolvit p̄t ex ijs, quā habet Mendoza superiori qu. citatus, ad quod etiam faciunt ceteribidem adducti auctores: sed speciatim huc spectant citati quodl. primo. q. 7. de differentia existentiaz ab essentia.

Aegidius vero hic eam tractat juxta assignatum ordinem in textu.

ERTIO quærebatur de creatura, quantum ad differre; Vtrum aliquid possit realiter differre à seipso, absque eo, quod dicat rem aliam: scilicet per solam habitudinem aliquam? Et videtur quod non: quia non differt album à non albo, nisi per additionem alicujus rei, ut per additionem albedinis: Ergo habens albedinem à non habente realiter differre non poterit, nisi per additionem alicujus rei.

IN CONTRARIVM est: quia, nisi esset dare realem differentiam, non esset dare, quomodo realiter differret suppositum à natura? ut patet per quæstiones nostras disputatas de compositione Angelorum.

R E S O L V T I O.

Quamvis, ut aliquid realiter differat à seipso, debeat hoc fieri per rem aliam: at tamen non est necessarium, quod illud sit res alia distincta à seipso: sufficit verò, quod habeat diversam habitudinem, vel diversum effendi modum.

RESPONDEO dicendum, quod Quid & hoc ordine procedemus in hac quomodo quæstione, primo declarabimus, quod potentia perfecta per actum à seipso non perfecta realiter differat: Secundo, quomodo hoc sit? Declarabimus ex parte potentiae & actus: tertio, ostendemus, quod, licet potentia, sic perfecta, non possit habere realem differentiam, nisi per rem aliam: si tamen realiter differens à seipso non sit res alia: sed solum habens quandam habitudinem aliam.

PROPTER PRIMVM, sciendum, i. quomodo quod philosophus primo de generatione differat i. quomodo quærat hanc quæstionem; quomodo teria actuata differat materia ut est existens sub formis actuata per contrarijs? Et solvit dicens, quod sit formam eadem secundum essentiam; non autem secundum esse: eadem ergo materia per essentiam est sub forma & privatione ejus: vel est sub hac forma, vel sub contraria: sed non est eadem secun-

secundum se accepta materia.

Quæremus ergo, quid dicat illud esse, secundum quod eadem essentia materia est conjuncta actui & privationi ; vel est conjuncta actui proposito & opposito? itaque hujusmodi esse, secundum quod dicitur esse talis differentia , vel dicet essentiam formæ vel essentiam materiæ , vel rem aliquam aliam, præter essentiam à forma & à materia , vel dicet quandam habitudinem , & quandam modum essendi , quem habet materia , ut est sub forma : non autem dici potest, quod hujusmodi esse dicat essentiam formæ; ut dicatur materia existens sub formis contrarijs differre secundum esse, quia differt secundum essentiam formæ : sic enim differre secundum esse , esset differre secundum essentiam.

Primo quia nulla esset solutio quæstionis , si quæreretur ; quomodo differret materia , ut est sub alia & alia forma contraria ? Et responderetur , quod differret materia secundum essentiam formæ contrariæ , essentia enim formæ contrariæ : & forma contraria unum & idem dicunt : eadem ergo esset responsio ad quæstionem cum ipsa quæstione : & , per consequens, nulla esset solutio quæstionis. Quæritur enim quæstio , quomodo differat secundum se simili materia, vel quid consequatur materia, ex eo, quod sit sub alia & alia forma non dicitur contraria? Quod si respondeatur, quod à se differre consequatur aliam & aliam essentiam formæ ; in nullo satisfacis propositæ quæstioni ; imo omnino idem dicit solutionem cum ipsa quæstione.

Solutio ergo *philosophi* , quod materia sic & sic sumpta differat secundum aliud esse , non est intelligenda, quod ibi aliud & aliud esse dicat aliam & aliam essentiam formæ : sed si bene consideretur hujusmodi dictum, cum quæritur de materia quando est sub alia & alia forma contraria, quomodo differat ? respondeatur , quod differat secundum aliam & aliam essentiam formæ: fortè sufficienter respondetur, quomodo sit ibi differentia, quantum ad formam: sed non respondetur, quomodo sit ibi differentia secundum materiam : nec explicat , quomodo

differat materia à seipsa , prout est sub privatione, & forma , vel prout est sub alia forma contraria. Ergo cum dicatur, quod materia existens sub formis contrarijs differat secundum esse , non secundum essentiam, ibi , esse, non accipitur pro essentia formæ:nec potest accipere pro essentia materiæ ; cum essentia materiæ non habeat differentiam. Non ergo sic differre secundum esse est differre secundum essentiam materiæ ; quia dictum *philosophi* implicaret oppositam: si enim existens sub formis contrarijs non differret secundum essentiam, sed secundum esse , & ibi , esse, acciperetur pro essentia materiæ, consequens esset, quod materia sic se habens , non differens per essentiam , differret per essentiam : quod stare non potest.

NEC ETIAM potest dici quod hujusmodi esse , secundum quod differt materia , ut est sub formis contrarijs, dicat quandam rem tertiam differentem à materia & à forma, quam imprimat forma materiæ ; quantitas enim seipsâ extendit materiam : non enim imprimat ei quandam rem tertiam , vel quandam extensionem aliam; quia sic esset abire in infinitum. Si enim quantitas non extenderet materiam per seipsam : sed imprimaret ei quandam aliam extensionem, pari ratione & illa extensio non extenderet materiam per seipsam, sed imprimaret ei quandam aliam extensionem , & sic in infinitum. Standum est ergo imprimis ut dicamus quod forma seipsâ perficiat , & materia seipsâ perficiatur : ita quod nihil sit aliud uniens materiam formæ , vel faciens quod materia perficiatur per formam. Non enim oportet quærere, quomodo fiat unum ex materia & forma ? quia nullam est ibi dare rem tertiam , per quam hoc perficiatur, & illud perficiatur: & per quam hæc uniantur. Quantitas itaque, ut diximus, seipsa extendit, & materia seipsâ extenditur per quantitatem, ut in hoc nullam sit dare rem tertiam aliam à materia & quantitate. Et quod dictum est de quantitate, respectu materiæ, intelligendum est de omni actualitate, & de omni perfectione materiæ.

Redeamus ergo , & dicamus , quod

Q q 2 mate-

materia existens sub formis contrarijs, vel existens sub privatione & forma, non differat secundum essentiam, sed secundum esse: quod esse non dicit essentiam formæ, nec essentiam materiæ, nec rem aliquam tertiam differentem ab essentia formæ & materiæ: sed dicit ipsam terminacionem materiæ, vel dict quandam habitudinem, & quendam modum existendi, quem habet materia, ut est sub forma. In ipsa ergo re, ut in ipsa materia, facta est hujusmodi differentia, prout haber diversum esse quod conlequitur, ut est sub privatione & forma, velut est sub alia & alia forma: quare sic accepta realiter differt à seipsa: & ut ponamus exemplum sensibile; ponamus quod materia non sit perfecta per quantitatem, sed sit quantitate privata, & sic non extensa: postea illa eadem materia, vel illa eadem essentia materiæ perficiatur per quantitatem, & fiat extensa: materia sic & sic accepta non differet per essentiam: quia eadem essentia materiæ est, quæ prius intelligitur, non extensa: & privata quantitate, & postea fit extensa, & perfecta per quantitatem; differet tamen materia sic accepta secundum esse, prout habet esse extensem, & non extensem. Cum enim extensem, secundum rei veritatem, realiter differat à non extenso: nulli dubium esse potest, cum realiter non diversificetur materia in seipsa, ut sic diversificetur secundū esse; id est, secundum modum existendi, quem habet sub forma, sive secundum aliam & aliam habitudinem ad formam.

a. quomodo hoc contin-
gar ex par- te potentie? HOC VISO, volumus declarare secundum: nam ex parte actus & ex parte potentiae declarabimus, quomodo hoc contingat? Dicemus enim, quod eo modo, quo *philosophus in 2. de anima*, Diffinit; *animam esse actum organici corporis*, possit diffiniri quælibet forma, quod sit actus suæ propriæ materiæ. Diffinitur enim anima quod

Cujus for- sit actus corporis organici physici, potentia ma est actus vitam habentis. Distinguuntur autem ibi, sue materiæ & potentia, abiiciens actum, Et potentia perfectionis potentia conjuncta actui: anima autem habentis, sic est actus corporis habentis vitam in

potentia, quod ibi potentia sit non abiiciens actum, sed conjuncta actui. Ut ergo diffinitionem de anima trahamus ad diffinitionem cuiuslibet formæ, sive substancialis, sive accidentalis; dicemus, quod quælibet forma sit actus suæ materiæ potentia perfectionem habentis: potentia scilicet non abiiciente actum. In talibus autem est tria considerare: videlicet ipsum actum, ipsam potentiam abiicientem actum, & potentiam non abiicientem actum, quæ ponitur in diffinitione actus.

Estque du-
plex, scilicet
abiiciens &
non abi-
cientem for-
mam:

Quæremus ergo; utrum potentia non abiiciens actum includat ipsum actum, sive ipsam formam? Cum enim potentia non abiiciens actum, vel formam, ponatur in diffinitione formæ, ut patet ex diffinitione, dici non potest, quod potentia sic accepta includat formam. Quia cum hujusmodi potentia ponatur in diffinitione formæ: imo quod pejus est, cum forma sit actus potentiae sic acceptæ, forma esset actus sui ipsius, quod stare non potest. Ergo potentia non abiiciens formam non includit ipsam formam, & tamen differt à potentia abiiciente formam. Ex quo clarius apparet, quod potentia existens sub privatione, & forma: vel potentia abiiciens formam, & non abiiciens formam, non differant secundum essentiam, sed secundum esse: ibi enim esse non accipitur pro essentia formæ, quia res differens, ut est differens, includit suam differentiam: materia autem non abiiciens formam non includit formam; quia ponitur in diffinitione formæ.

Sed quia nondum clarè patet, quid sit istud esse, secundum quod differentia materia privata, & non privata actu; vel ut est sub alio & alio actu? ideo videndum est, quid sit non abiicare actum? & quid sit habere actum in potentia? Sicut corpus non abiiciens animam, quod ponitur in diffinitione animæ, dicitur potentia vitam habere: hoc autem non sic intelligendum est, quod corpus animatum non actu vivat, & quod materia existens sub forma non actu perficiatur per formam: sed dicitur hoc habere modo potentiali, quia habet hoc modo receptivo: & recipere, sive participare ad na-

ad naturam potentiae pertinet.

prior autem a posteriori distinguitur secundum esse, Dicemus ergo, quod anima essentialiter sit ipsa vita. Vel loquamus sicut loquitur Aug. 3. *confession.* Quod anima sit vita corporum: corpus autem quocunque perfectum per animam, non essentialiter sit ipsa vita, nec sit abiiciens vitam: sed sit participans vitam; ideoque corpus sic acceptum dicitur habere vitam in potentia, non in potentia abiiciente actu; sed participante actu. Et quia, ut diximus, habere aliquid modo receptivo est habere modo potentiali, ideo corpus sic acceptum dicitur potentiam vitam habere. Potentia itaque, abiiciens formam, & non abiiciens, non includit essentiam formae: nec sic, & sic accepta potentia differt per essentiam; quia illa eadem potentia, vel essentia materiae, quae erat abiiciens formam, & privata formam, sit postea sub forma, & participat formam.

Quod est participatio forma, vel terminio subjecti. CVM ERGO queritur, quomodo differat? dicetur, quod differat secundum esse. Et rursus; Quid ergo erit istud esse, post quam non est essentia formae? Dicemus quod sit terminatio materiae, vel participatio formae: vel sit modus essendi, quem habet materia sub forma: secundum quem modum differt materia à seipsa realiter, ut est participans formam, & habet hunc modum essendi, & hunc modum se habendi, ut est sub forma, quam non habet, ut est abiiciens formam.

Propter quod, id, quod dicebatur de anima, potest dici de qualibet forma, sive accidental, sive substantial; ut sicut anima essentialiter est ipsa vita, corpus abiiciens animam est privatum vita, non abiiciens est participans vitam; Sic quantitas essentialiter sit ipsa extensio, materia privata quantitate sit privata extensione, materia autem sub quantitate sit participans extensionem. Sic qualibet forma essentialiter est ipsa perfectio: materia autem abiiciens formam est privata perfectione; ut est autem sub forma est participans perfectionem. Habere ergo potentiam perfectionem est habere eam modo participativo, si sit potentia non abiiciens actu, quod compe-

tit materiae, ut est sub actu.

HIS HABITIS, est tertio declara- 3. quod differ-
randum; quando aliquid est realiter differens, licet sit per rem aliam; non tamen oporteat, quod ipsum sic diffe- ferens ne à seipso non tamen sit res alia, quamvis per rem aliam,
participativè sit verè esse tale, & verè esse perfectum: & carere tali participatione sit vere non esse tale, & vere esse imperfectum. Si ergo intel- ligatur materia sine quantitate intelli- gitur verè non extensa, & nullam ha- bens extensionem: si autem intelligatur sub quantitate, verè intelligitur ex- tensa, & verè habens extensionem; licet habeat eam modo potentiali, & modo participativo: quia habet eam ut participat quantitatem. Sic ergo in- telligemus materiam esse sub forma, & subiecta actu; quia talis fit participa- tione actus, qualis est essentialiter actus; ut quantitas est essentialiter extensio, materia existens sub qua- nitate est participans quantitatem, & sit talis participatione, qualis est essen- tialiter quantitas; quia sit extensa, & sit habens partes, sicut & quantitas: & corpus participativè vivit actu per animam, quae est essentialiter vi- ta. Deus equidem producendo poten- tiam & actu, dedit hanc naturam potentiae, ut participativè in sua essen- tia consequeretur id, quod habet essen- tialiter actus. Poteſt ergo distingui duplex extensum; unum, quod est essentialiter tale; ut ipsa quantitas: & aliud, quod est participatione tale; Quod res illa essentia ut ipsa materia: Et hoc potest dici taliiter, non illud: quia extensio materiae non est extensio quantitatis; sicut partes materiae sunt aliæ à partibus quantita- tis.

Quis ergo dubitet, quin verè & realiter extensum differat verè, & realiter à non extenso? cum ergo ipsa essen- tia materiae, secundum se sit non ex- tensa: ipsa postea essentia materiae sit realiter extensa, differet essentia ma- teriae, ut privata est quantitate à seipsa realiter, ut est quantitati, conjuncta: non quod essentia materiae, sic & sic se habens, sit alia & alia res, sed una & eadem res diversificata in seipsa, prout est conjuncta quantitati, & non conjun-

conuncta. Quia hoc est de natura potentiae, quod conuncta actui diversificetur in seipso, & tunc talis in actu participativè, qualis erat in potentia, antequam participaret actum.

ERGO SVNT ibi tria; videlicet, quod est extensum essentialiter; ut ipsa quantitas. Aliquid quod est extensum participatione; ut ipsa materia sub quantitate: & aliquid, quod est privatum extensione; ut materia abiiciens quantitatem. Extensum quidem essentialiter dicit aliam essentiam ab extenso participatione; quia essentia quantitatis est alia ab essentia materiae: sed extensum participativè non dicit aliam essentiam ab eo, quod est privatum extensione: quia potentia abiiciens actum, & conuncta actui non dicunt aliam essentiam, vel non dicunt aliam & aliam rem: sed dicunt illam eandem rem actu factam talem, quæ erat potentiam talis. Et quod dictum est de quantitate respectu extensionis, intelligendum de qualibet forma respectu perfectionis. Nam forma essentialiter est ipsa perfectio: vel potest dici, quod sit quid perfectum essentialiter; materia vero sub forma, quod sit quid perfectum participativè: privata forma sit quid abiiciens perfectionem. Non sunt ergo nisi duæ essentiae; videlicet essentia formæ & essentia materiae: nisi forte acciperemus tertiam essentiam compositam ex utrisque: præter tamen essentiam materiae & formæ non est aliqua essentia, nisi constituta ex utrisque. Sed licet non sit dare tres essentias simpliciter differentes; essentia tamen materiae multum diversificatur in seipso, ut est perfecta, & ut est privata perfectione: sicut multum diversificatur, in seipso, ut est extensa, & ut est privata extensione.

Declaratum est ergo tertium; videlicet, quod potentia sic & sic diversificata, licet hoc habeat per rem aliam, quia per formam; ipsa tamen non sit res alia, & alia, sed eadem res. Et ut est perfecta per formam differet realiter in seipso, ut est privata & abiiciens formam.

Quomodo
natura
distinguitur à
supposito?

EX HOC autem intelligi potest, quomodo differat natura à supposito? Nam illa eadem essentia in se consi-

derata, ut non participat perfectiones additas, dicitur natura: Ut vero subiecta perfectionibus, & ut participat perfectiones alias, si sit per se existens, in rebus creatis meretur dici suppositum: ut diffusus diximus in *questiōnibus de compositione Angelorum in questiōne de natura & supposito*.

AD ARGVMENTVM autem in contrarium dicendum, quod habens habitudinem à non habente differat per rem additam: sed non oportet, quod habens hujusmodi habitudinem dicat, vel significet illam rem additam; ut materia extensa differt à non extensa per quantitem; alia tamen est extensio materiae, alia quantitatis. Et materia extensa, sive participans extensionem, non est aliquid aliud, quam materia: sed est ipsa materia diversificata in se, ut est privata quantitate, & ut est quantitati conuncta. Nec hoc dicimus, quod materia possit simpliciter absolvī à quantitate: sed hoc diximus, ut clarius intelligamus, quomodo differat materia, sub actu existens, & actu privata.

QVÆSTIO IV.

QVODLIBETI XV.

Vtrum idem, secundum idem, possit agere in se ipsum?

Hanc questionem tractant passim Philosophi, Suarez tom. I. metaph. d. 18. f. 7. ubi plures citat & alij. I. 2. phys. Vid. Mend. d. 9. f. 8. phys.

Ægidius vero hic eam examinat iuxta ordinem initio textus annotatum.

VARTO Quærbatur de rebus, quantum ad actionem. utrum idem, secundum idem, possit agere in se ipsum? Et videtur quod sic: quia distinguitur de actione in g. metaphysice videlicet, quod quædam sit actio transiens, quædam manens in agente. Si ergo in ipso agente posset manere actio, oportet quod agens secundum quod agens patiatur.

IN CONTRARIVM est, quia secundum *philos. in 2. metaphysicæ*, Ideo aliquid non agit in seipsum, quia unum est: ubi ergo est unitas, & non est distinctione, non est dare actionem & passionem: quare idem secundum idem non erit agens & patiens.

R E S O L V T I O.

Cum agens respectu patientis se habeat ut quid actualē ad potentiale, illudque hoc debeat attingere, & sit eo præstantius: poterit secundum diuersas considerationes idem: quamvis non secundum idem, agere in seipsum: sicut anima in corpus ejusdem compositi, & intellectus instructus specie intelligibili in seipso producere intellectionem.

Quid, &
quomodo
tractandū?

RESPONDEO dicendum, quod hoc ordine procedemus in hac quæstione: quia primo narrabimus ea, quæ requiruntur ad actionem & passionem. Secundo ex illis declarabimus, quod idem possit agere in se ipsum, & una pars agat in aliam. Tertio ostendemus, quod direcțe, & per se loquendo idem non possit agere in seipsum, quod secundum idem sit agens & patiens.

PROPTER P R I M V M scindum, quod inter agens & patiens, quantum ad præsens spectat, sit triplex conditio attendenda. Primo quidem, quod unum sit actualē, aliud potentiale: nam quicquid agit, agit secundum quod est in actu: & quicquid patitur, patitur ut est in potentia. Vnde iste fuit error omnium antiquorum philosophorum, quia non plenè contentia. spexerunt naturam potentiarum: Ideo non potuerunt salvare actionem & passionem in rebus.

ut unum attingat aliud.

Secunda conditio inter agens & patiens est, quod agens debeat attingere vel contingere patiens: nam, secundum *philos. in primo de generatione*, omne agens agit in seipso, vel medio. Vnde ibidem dicitur, quod agens & patiens non appropinquata sibiipsis, neque alijs, non sint nata facere aut pati. Si enim ignis agat in aërem, oportet quod attingat aërem, vel quod attingat aliquid

aliud, per quod deferatur actio usque ad aerem: id ergo quod immediate suscipit actionem agentis, oportet quod immediatè attingatur ab agente.

Tertia conditio inter agens & patiens est, quia semper agens, secundum quod hujusmodi, est præstantius & potentius patiente, ut vult *Aug. in de libero arbitrio*. Et *philosophus in 3. de anima*.

VISO, QVÆ requirantur ad actionem & passionem, restat ostendere, secundum prætaxatum, suprà, ordinem, quod non sit inconveniens idem agere in seipsum: quia pars agit in partem: quia non est inconveniens, aliquod posse agere in seipsum, secundum quarum una respectu alterius sit qualitas in actu, alia quasi in potentia. Sicut videmus in omni compositione, sive

sive fit compositio ex partibus quantitatibus, sive ex partibus essentialibus, sive ex partibus potentialibus. Ex partibus autem quantitatibus videmus aliquod corpus unum in una parte esse magis calidum, in alia minus: quare una pars erit talis in actu, ut quæ erit calida in actu: alia vero talis in potentia; ut quæ non erit calda, vel non erit adeo calida, ut pars alia. Sic etiam videamus in toto composito ex partibus essentialibus: ut in animali composito ex anima & corpore; ubi anima se poterit habere ut movens & ut agens, corpus autem ut motum & ut patiens: hoc idem etiam patet in composito ex partibus potentialibus; ubi secundum unam potentiam se habebit ut movens & agens: secundum aliam ut motum & patiens. Sive enim sint partes quantitatæ, sive potentiales, ex quo partes sunt realiter differentes, non est inconveniens, unam respectu alterius habere quandam rationem actualitatis: Aliam vero quandam rationem potentialitatis. Imo cum distinctum sit triplex totum, juxta triplex genus partium: videlicet totum quantitativum, esse entiale, & potentiale; possumus ad huc distinguere, quantum ad genus totius; videlicet totum perfectibile, ut dicatur hujusmodi totum esse, quod constat ex pluribus perfectionibus & secundum quem modum

ut agens, ut
tale, sit
præstantius
patiente, ut
tati.

dum non esset inconveniens, unam perfectionem respectu alterius habere quandam rationem actualitatis, aliam vero quandam rationem potentialitatis: sic inter duas partes ejusdem totius, five illæ sint quantitativæ, five potentiales, five essentiales, five sint variè perfectionis, salvare possumus, quod una illarum partium respectu alterius habeat quandam rationem actualitatis; & alia quandam rationem potentialitatis: sicut salvare poterimus, quod una sit præstantior & potentior aliâ, & quod una aliquo modo attingat, vel contingat aliam. Quare salvabuntur ibi omnes conditiones tactæ inter agens & patiens:

3. quod non possit hoc fieri directe secundum idem.

HABITO, QVÆ conditions requirantur ad actionem & passionem: & ostendo, ex conditionibus, illis non esse inconveniens idem, secundum aliam & aliam partem, agere & pati à seipso; restat ostendere, quod idem secundum idem in seipsum directè non possit agere, vel a seipso pati. Nam quod est in potentia non est: quod autem est actu est: si igitur idem secundum idem esset actu, & potentia, tunc idem esset & non esset: tunc è idem secundū idem in essentia opposita, quod est inconveniens. Et sicut ex parte actus & potentiae declaravimus, non posse esse, quod idem secundum idem in seipsum agat; sic declarari potest hoc idem ex parte aliarum conditionum; ut, quia agens debet attingere patiens; & quia agens debet esse potius & præstantius patiente: nam id quod attingit aliud est aliquo modo distinctum ab illo. Sed in eodem, secundum idem, distinctionem salvare non possumus. Cum enim distinctum, secundum quod hujusmodi, opponatur ei, quod est idem, non poterit salvare distinctionem in eodem, secundum idem. Hoc etiam declaratur ex tertia conditione inter agens & patiens: nam cum idem secundum idem non possit esse potius & præstantius seipso: non poterit idem, secundum idem, in seipsum agere, vel à seipso pati.

PROPTER ARGUMENTVM autem in contrarium, sciendum, quod,

cum distinguitur duplex actio, una manens in agente, alia transiens: dicemus quod actio manens, dum tamen sit realiter differens ab agente, non solum sit actio, sed etiam passio; ut si intelligere sit realiter differens ab intelligenti, ipsum intelligere erit quoddam pati: & sicut intelligere manens in intelligenti est quoddam pati, ita velle manens in volente est quoddam pati, & sentire manens in sentiente est quoddam pati: non enim intendimus nunc loqui de deo, ubi sua actio est sua substantia, ubi actio nō est transiens & non est realiter differens ab agente; ut intelligere non sit ibi realiter differens ab intelligenti, nec velle à volente: Sed intendimus loqui de agentibus alijs, ubi talia sunt realiter differentia, & ubi propriè potest salvare actio opposita passioni. In hujusmodi itaque agentibus actio manens in agente quædam passio est: & sicut actio illa est quædam passio, ita agens ibi est quoddam patiens: & quia est quoddam patiens, non est inconveniens, actionem manere in tali agente. Quia hoc est manere eam in quodam paciente: nec in talibus actionibus non transeuntibus idem secundum idem est agens & patiens: nam si caussatur intellectio in intellectu, hoc erit per aliquid differens realiter ab intellectu: erit enim hoc vel per voluntatem se convertentem supra intellectum, vel per essentiam aliquam præsentem ipsi intellectui, vel per speciem assistentem intellectui, vel suppletem vicem objecti; semper enim actionem realiter differentem ab intellectu reducemos in aliquod agens, quod realiter differt ab ipso.

AD FORMAM autē argumentandi, cum dicitur, si actio manet in agente, ergo agens, secundum quod agens, est patiens: Dicemus, quod, ut patuit, actio manens sit quædam passio, & agens in talibus sit quoddam patiens: manere itaque actionem in tali agente est eam manere in quodam paciente: propter quod non sequitur, quod agens, secundum quod agens, sit patiens: sed patiens, secundum quod patiens, sit patiens.

QVÆSTIO V.

Q V O D L I B E T I XVI.

*Virūm aliquid existens sub una perfectio-
ne posſit ſeipſum facere ſub alia
perfectione?*

Quia hec quæſtio ferè coincidit cum precedentib;
ideo poſſunt pro eius resolutione videri auctores ad
eam cirari.

Egidius vero hic pro eius resolutione
diſtinguit motionem, qua quis ſeipſum poſſet
concipi mōvere, in eam, qua quis imme-
diatè & per ſe, & eam quā quis media-
tè & per accidens: & de hac poſteriore
dicit non eſſe inconveniens, quod aliquid
existens ſub una perfectione ſeipſum mōve-
re poſſit ad aliam. quoad priorem, abhuc diſ-
tinguendo, dicit eam duobus modis fieri poſ-
ſe: ſcilicet direclè, primò, & principaliter;
& ex conſequenti & indirectè: poſteriori
modo adiutuit, fieri poſſe ut quid ſeipſum
perficiat: & explicat, quomodo motus re-
rū generanti ſimulas ſcribatur? Non priori.

VINTO Quarebatur
de rebus creatis, quan-
tum ad ſuam perfe-
ctionem: & erat quæ-
ſtio, utrum aliquid exi-
ſtens ſub una perfe-
ctione poſſit ſeipſum
faſere ſub alia perfec-
tione?

ET ARGVEBAT VR, quod intel-
lectus factus in actu per principia
moveat ſeipſum ad intelligendum con-
clusiones: & voluntas facta in actu
per finem moveat ſeipſam ad volen-
dum ea, quæ ſunt ad finem.

In contrarium eſt, quia, ut dice-
batur, movens & motum oportet eſſe
diſtincta: ſed idem à ſeipſo eſt in-
diſtinctum: Ergo &c.

R E S O L V T I O.

*Cum idem, ſecundum idem, non poſſit
eſſe in potentia & in actu, à ſe diſtinctum.*

ſeipſo prætantius; non primo prin-
cipaliter & direclè quid poerit ſeipſum per-
ficere; bene tamē ex conſequente & in-
direclè, mediatè & per accidens.

R ESPONDEO dicendum; quod, Quomodo
poſſit per
accidens aliquid moveat ſeipſum? oporteat per diſtinctionem ſolvere. Cum ergo quæritur, utrum aliquid existens ſub una perfectione poſſit ſeipſum facere in alia perfectione? aut hoc intelligitur immediatè, & per ſe: aut mediatè, & quaſi per accidens. Si intelligatur mediatè, & quaſi per accidens, nullum inconveniens eſt, quod aliquid ſeipſum moveat, ſive in corporalibus, ſive in ſpiritualibus. In corporalibus quidem gra-
ve movent ſeipſum deorsum: ſed hoc eſt mediatè, & quaſi per accidens: grave enīm per formam gravis per ſe, & immeiatè movent medium ſcindendo ipsum: movento autem & ſcindendo medium movent ſeipſum deorsum. Gravi ergo competit du-
plex perfectio: una per formam ſuam, ſive per formam gravis, alia ex conne-
xione ad aliquid, ut ex eſſe deorsum: ibi enim quandam perfectionem dici-
tur grave conſequi, quia magis eſt aptum natum ſalvari deorsum, quam alibi: grave ergo existens ſub una perfe-
ctione, ut ſub forma gravis, movent ſe ad aliam perfectionem; ut ad eſſe deorsum: ſed hoc eſt mediatè, & per accidens; non enim per ſe & primò movent ſe, ſed movent aliud; quia mo-
vent medium, quod movento ſeipſum movent.

Hoc idem etiam patet in ſpiritualibus: quia intellectus, factus in actu per principia, movent ſeipſum ad inquirendū de conclusionibus: ſed hoc erit mediatè, & quaſi per accidens: nam intellectu facto in actu per principia, & conſiderante de principijs, compla-
cet ſibi voluntas, vel homo per vo-
luntatem, ſuper cognitione principio-
rum: quo facto, per hujusmodi volun-
tatem, per quam ſibi placet, ſuper co-
gnitione principiorum, movent intelle-
ctum ad inquirendū de conclusionibus.
Itaque ſicut intellectus movent ſeipſum,
movento voluntatem, ſic & voluntas

& quomo-
do per se
sed indirec-
tè?

movet seipsum movendo intelle&um.
OSTENSO, QVOMODO ali-
 quid moveat seipsum mediatè, moven-
 dc aliquid aliud? Restat investigare
 utrum aliquid possit moveare seipsum
 per se, & primo, movendo seipsum?
 Hoc autem adhuc est distinguendum:
 quia aut hoc erit primo, & principaliter:
 aut ex consequenti, & indirectè. Si ex consequenti & indirectè, non
 est incoveniens, quod aliquid existens
 sub una perfectione faciat se ipsum in
 alia perfectione; ut aliquid existens
 sub perfectione substanciali movet se-
 ipsum ad perfectionem accidentalem:
 vel aliquid existens sub una per-
 fectione accidentalì, movet seipsum in
 aliam perfectionem accidentalem. Sed
 hoc non est, quod directè in seipsum
 agat, sed quia, factum in actu ab alio, ab
 ipso debita perfectio fluat; videmus
 enim, quod aqua seipsum reddat fri-
 gidam, quantumcumque sit aliunde
 calefacta. Aqua ergo existens sub na-
 tura aquæ & sub perfectione substan-
 tiali, facit seipsum sub frigiditate, &
 perfectione accidentalì. Sic etiam cal-
 or naturalis desiccatur humidum; calidum
 enim existens sub calore, tan-
 quam perfectione accidentalì, facit
 seipsum siccum, & movet seipsum ad
 perfectionem aliam accidentalem. Sed,
 ut diximus, hoc non est principaliter,
 & primo: sed ex consequenti, & in-
 directè. Imaginabimur equidem quod
 agens, quod dat formam, etiam det &
 accidentia consequentia formam; ut
 agens, quod dedit naturam aquæ, det
 accidentia consequentia naturam illam.
 Quare sicut motus gravium deorsum
 dicitur esse à generante, ita motus aquæ
 ad frigiditatem debet dici esse à gene-
 rante: cum enim grave impellitur sur-
 sum redit & moveatur deorsum: dici-
 tur autem motus ille esse à generante,
 licet fortè generans non præsens sit,
 vel corruptum sit: quia, quod
 grave moveatur deorsum, hoc est ex
 natura gravis, secundum quam naturam
 semper ei competit esse deorsum,
 nisi impediatur per impulsum sursum:
 illud ergo, quod dedit gravi naturam
 gravis, dedit ei quod moveatur deor-
 sum. Sicut ergo graue à se ipso non
 habet, quod sit grave, sed à generante:

& quomo-
do à gene-
rante quid
moveatur?

ita à seipso non habet principaliter,
 quod moveatur deorsum. Sic enim to-
 ta ratio, quare naturaliter moveatur
 deorsum, sit, quia grave in idem redu-
 cit suum motum deorsum, à quo ha-
 buit, quod sit grave: sic & ex parte
 aquæ, illud, quod dedit naturam aquæ,
 dedit ei, quod fuerent in ipsum acci-
 dentia competenter illi naturæ: sicut
 ergo grave, quantum est de se, semper
 est deorsum, nisi impediatur per acci-
 dens; scilicet per impulsum alterius, vel
 per aliquid obsistens; ita aqua, quantum
 est de se, semper est frigida, nisi im-
 pediat per aliquid violentans, ut per
 aliquid calefaciens. Illud ergo, quod
 dedit aquæ naturam aqueam dedit ei
 quod à tali natura frigiditas fueret.
 Motus ergo aquæ ad frigiditatem re-
 ducetur in illud idem principium, à quo
 habet aqua naturam aqueam. Aqua
 ergo facit seipsum frigidam, non quod
 directè in seipsum agat: sed quia à na-
 tura aquæ est apta nata frigiditas
 fluere.

Nam materia subjecta cum for-
 ma est causa omnium accidentium, que
 fiunt in ea, ut dicitur in primo phyco-
 rum: ideo à natura aquæ fluit frigi-
 ditas: quantumcumque ergo sit aqua
 calefacta, nisi semper assistat calefa-
 ciens, seipsâ redit ad frigiditatem:
 quia manente vera aqua superfluit
 frigiditas, qua fluente tollitur & ce-
 dit caliditas. Sic quia siccum est quid
 annexum calido; ideo à calido, cum
 sit ibi excessus calidi, fluit siccum:
 propter quod calidum redit ad siccum
 seipso: qui motus potest attribui ge-
 neranti; quia dans talem naturam ca-
 lido, dedit ei quod eo fueret siccum,
 & maximè si illud calidum partici-
 pet naturam ignis, cui est annexum
 siccum. Quamvis possit alio modo ca-
 lidum fieri siccum: ut quia fortè in
 calido est diversitas partium, quarum
 quædam sunt magis passivæ, quam
 aliæ: quæ sunt magis passivæ exalant
 per actionem partium magis activarū:
 quibus exalantibus potest illud calidum
 fieri siccum. Dato tamen quod esset
 omnimoda uniformitas in partibus ca-
 lidi, posset calidum humidum fieri sic-
 cum; sicut aqua calefacta redditur
 frigida. Immediate ergo potest aliquid
 seipsum

seipsum facere de una perfectione in aliam: non directè in seipsum agat: sed quia ex una perfectione in eo existente fluit alia; sicut à natura aquæ fluit frigiditas, à natura calidi siccitas.

Quomodo non possit directè? DECLARATO, quomodo aliquid possit se mouere de una perfectione in aliam mediate, agendo & movendo aliud? Et quomodo non immediatè, principaliter, & directè; sed ex consequenti & quasi indirectè? Restat investigare, utrum immediatè & directè, sive immediatè & principaliter sit hoc possibile? Ad quod dici debet, quod non: quia tunc idem, secundum idem, esset in potentia & in actu, esset à seipso distinctum, esset præstantius & potius seipso.

AD ARGUMENTVM autem in contrarium dicendum, quod, ut pater per habita, intellectus moveat seipsum movendo aliud: & voluntas seipsam moveat movendo aliud: vel seipsam moveat mota ab alio. Intellectus enim movens voluntatem, ostendendo ei finem, dicitur ex hoc movere eam ut velit ea, quæ sunt ad finem: nam velle ea, quæ sunt ad finem, est quid annexum, vel est quid conveniens, nisi aliquid sit obseriens, ad velle finem: & qui movet ad principale dicitur movere ad annexum: non est ergo omnino negandum, quod grave seipsum moveat, & quod aqua seipsa redeat ad frigiditatem. Et quod calidum seipso fiat siccum, voluntas facta in actu per finem se ipsam moveat ad ea, quæ sunt ad finem, & quod intellectus, factus in actu per principia, seipsum moveat ad conclusiones (nam & nos aliquando verbis talibus usi sumus: quod faciendo non recessimus à veritate rerum) Tamen omnia ista tanquam in motorem principalem reducemos in motorem aliud; ut si ex ipsa voluntate finis sit sufficiens inclinatio ad volendum ea, quæ sunt ad finem, reducemos hunc motum in intellectum, vel in objectum in intellectu apprehensum: nam si ex hoc habeat voluntas, quod est principale, quod velit finem, dicitur ex hoc habere annexum, quod velit ea,

quæ sunt ad finem: sicut posuimus exemplum in corporalibus; quia generans dat gravi naturam gravis, dicitur dare motum deorsum, qui est consequens ad tales naturam: & dans generans rei genitæ substantiale formam, dicitur ei dare omnia accidentia consequentia formam; sic ex parte intellectus, si ex cognitione principiorum sufficienter habeatur cognitio aliquarum conclusionum, id, quod causavit intellectionem in intellectu, per quam intelligit principia, dicitur causare intellectionem, per quam intelligit conclusiones: quod si requiratur ulterior investigatio ad habendam cognitionem conclusionum, reducetur hoc in voluntatem, vel in aliquod aliud agens, ut nihil seipsum primo, & immediatè, & principaliter, moveat: non primo quidem, quia per partes; vel non immediatè, quia movendo aliud: vel non principaliter, sed ex consequenti, non est inconveniens, idem seipsum movere, & de una perfectione se in aliam facere, modo, quo diximus.

DISPUTATIO

TERTIA.

De creatura irrationali?

OSTEA quærebatur de creatura magis in speciali: circa quod quærebatur dupliciter quia aliqua quærebantur circa creaturam irrationalem, aliqua circa rationalem: circa irrationalem quidem quærebatur quadrupliciter: primo quantum ad corpora simplicia, & erat quæstio de igne; utrum in sphæra sua luceat, & calefaciat? Secundò, quantum ad corpora mixta, & erat quæstio; utrum aliquod mixtum, non habens aliquam diversitatem in partibus, possit in seipsum agere. Tertio quærebatur de partibus, tam corporum simplicium, quam mixtorum: & erat quæstio de materia in comparatione ad formam; utrum sit dare

pare in materia elementaria grauus, nūc in forma? Quarto quærebatur de mensura corporalium: & erat quæstio de tempore: utrum sit quantitas continua? vel discretā?

QVÆSTIO I.

QVODLIBETI XVII.

*Vtrum ignis in sua sphæra calefaciat,
& luceat?*

Hanc quæstionem Aegidius aliquoties resolvit i. de generat & corruptione i. de materia cali i. Hexameronis de mundo sex diebus condito. & tractant communiter philosophi i. 3. de calo, vid. Conimbr. q. i Mendoz. de opere 6. dierum d. 3. f. 4. & d. 2. s. 5. Arriaga & generat. d. 4. S. 4. & alios alibi.

Aegidius Vero hic eam tractat juxta ordinem initio textū assignatum.

D PRIMVM sic procedebatur: ostendebatur, quod ignis in sphæra sua calefaciat & luceat: quia, ut dicebatur, illud, quod est in potissimo suo esse habet actiones sibi competentes: sed ignis in sphæra sua est in potissimo suo esse: ergo calefacit & lucet: quæ sunt actiones sibi competentes.

IN CONTRARIVM est, quia ignis in potissimo suo esse est circa orbem lunæ: ibi autem non calefacit; quia non habet quid calefaciat: nec lucet; quia non est visibilis nobis: videretur enim si luceret.

R E S O L V T I O.

Cum ignis in sua sphæra non habeat conjunctam potentiam calefactibilem, non calefacit: & cum habeat numerum raritatem, & sit maximè diaphanus, non lucet.

q. 4. &c
quomodo
trahandū?

R ESPONDEO dicendum, quod hæc quæstio duas difficultates tangat: primam quidem: utrum ignis in sphæra sua calefaciat? Secundam: utrum luceat? Ad solvendum autem primam difficultatem hoc ordine procedemus: quia dicemus primo, quid

dixerint Philos de actione
Secundo declarabimus, quia venit in illis dictis? Tertio ex his descendemus ad quæstionem propositam: utrum ignis in sphæra sua agat, vel calefaciat?

PROPTER PRIMVM sciendum, Philosophos voluisse, nullam esse potentiam activam, cui non respondeat potentia passiva, & quod si esset passiva & non activa, agens non ageret: & si non esset nihil passiva, nihil actu fieret; ut plane dicit *Commentator sup.*

12. *metaphysica* ubi ait, *quod si potentia non esset ens, non esset agens omnino: et si agens non esset, nihil esset hic omnino in actu.* Voluerunt ergo, quod nihil posset agere, nisi presupponendo potentiam, in qua recipiatur actio: Ex quod potentia non posset pati, nisi præexisteret agens: & adeo crediderunt, hoc esse universaliter verū, ut ad ipsum primum principiū se extenderet; ut non posset prima causa aliquid agere, nisi ex præsuppositione passivæ potentiae. Vnde in eodem 12. *super illo capitulo, manifestum, quod non indigemus propter hoc, ut sint forme.* ait, *quod ideo id est, quia agens presupponit potentiam, & potentia agens: omnes autē proportiones, & formæ sunt in potentia, ut in prima materia: & in actu ut in prima motione.* Secundum ipsum ergo, si non essent tales proportiones & formæ potentia in materia prima, non essent actu in motore primo: & è corverio.

VISO, QVID dixerint Philosophi de actione & passione? Restat breviter dicere, quid veritatis talia dicta continent? quantum enim ad secunda agentia, est omnino verum quod dicitur. Nam esse tale agens presupponit potentiam passivam recipientem: in actione ergo secundorum agentium vel in actione Dei, prout agit medianis secundis agentibus, verum est, quod dicitur; videlicet, quod si non esset potentia non esset agens: & si non esset agens, nihil esset in actu. Nam, ut supra declarabatur in quæstione illa; utrum Deus potuisse potentiam creandi communicare creaturæ creature nihil potest facere nullo præsupposito: sicut enim creatura non potest agere non præsupposito superiori agente;

z. quam ve-
ritatem ha-
bit?

agente : ita effectus creaturæ non potest produci in esse non præsupposito effectu superioris agentis ; habet se enim effectus ad effectum , sicut agens ad igens : cum ergo agens præsupponat agens , à quo dirigatur ; etiam effectus præsupponit effectum , in quem recipiatur Quare , sicut omnia agentia creata præsupponunt Deum ; sic effectus omnium talium agentium præsupponunt materialm , vel præsupponunt aliquid susceptivum , in quod recipiatur : ideo in *commento tertia propositionis de causis* dicitur quod *Deus crevit animam & posuit eam strumentum intelligentia : nisi enim Deus substerneret effectum suum secundis agentibus , nihil possent secunda agentia agere.* Patet itaque , qualiter verum sit , quod agens præsupponat potentiam ? Quia verum est in agentibus secundis : vel in actione Dei , quæ fit mediatis talibus agentibus . In actione autem ipsius Dei , secundum se , est omnino falsum ; nam nullum agens dicitur præsupponere effectum suum . cum ergo omnia sint effectus Dei : ipsa etiam materia prima est effectus ejus , quæ facta est omnino ex nihilo ; ut dicit *Aug. in l. de vera religione* ; consequens est , quod Deus agat nullo præsupposito . Sic ergo dicendum est de agentibus quod præsupponant potentiam : de ipsa autem potentia , quod præsupponat agens , & quod non possit seipsum facere in actu sine agente , sit omnino verum .

^{3. inde rel-}
pondetur
directè ad
damus ad declarationem propositi cum
questionem primam ,
An ignis
calefaciat?

HIS ITAQVE declarans , defen-
dimus ad declarationem propositi cum
quæritur : utrum ignis in sua sphæra
calefaciat ? Ut patet ex dictis , hoc est
convenire omnibus secundis agenti-
bus , quod non possint agere , non
præsupponant potentiam receptivam : ignis
ergo in sua sphæra , circa partem illam ,
ubi habet esse purius , circa orbem
lunæ , non calefacit ; non ex defectu
agentis : sed ex defectu potentiae re-
ceptivæ ; quanto enim ignis est purior
tanto calor ejus , per se loquendo , est
intensior . Sed quia orbis lunæ non est
susceptivus peregrinæ imprecisionis ;
ideo deficit ibi calefactibile : ideoque ibi
ignis nihil calefacit . Quantum autem ad
aliam partem sphæræ ignis : ut quant-
um ad inferiorem , secundum quem

atttingit aërem , potest ibi esse actio
vel passio ; ut quantum ad sphærā
aëris , in quem potest ignis suam actio-
nem exercere , ut & quantum ad vapo-
res , qui elevantur hinc inferius , &
descendunt , & inflammantur & sic ibi
descendunt , vel descendunt . unde vi-
dentur stellæ cadere . vel alium mo-
tum habere , quod non convenit , nisi
ex vaporibus inflammatis .

SOLVTA VNA difficultate quæ-
stionis propositæ ; utrum ignis calfa-
ciat in sphæra sua ? Restat tamen
difficultatem aliam ; utrum luceat ? Decla-
rabimus autem tripliciter , quod non
luceat , secundum quod ignis ille , qua-
ntum ad præsens spectat , ad tria potest
comparari ; videlicet , ad suas partes
ad lumen . & ad visum nostrum .

Dicemus autem quod dyaphanum &
perspicuum sit de natura lucis . Et negative
inde est quod color perspicuitas quæ-
dam sit , quia est perspicuitas extrema ,
in corpore terminato : quod est de
natura lucis ; & dicitur lux esse Hy-
postasis , & substantia colorum . Ignis
etiam de natura lucis est , qui tamen
prius dicit lucem , quam dicatur esse
de natura lucis : igitur equidem dici-
tur esse de natura lucis , quia dicitur
participare naturam lucis . Tunc autem
dicetur lucere , quando potest hujus-
modi lucem in aliud effundere : & quia
posse generare sibi simile , vel posse
a similiare sibi aliquid , est habere illud
modo aliquo perfectum (quia tunc unum-
quodque perfectum est , cum potest
sibi simile generare) non sufficit ad
hoc quod aliquid luceat , & quod pos-
sit lucem generare in alio , quod sit de
natura lucis : sed oportet , quod
habeat modo fortis , & quasi perfecto .
Et inde est , quod rarum , quia partes
ejus non propinquè jacent , et si sit de
natura lucis , participabit lucem magis
debiliter , quam ut lucere possit : quod si
illud idem , quod ponitur esse rarum ,
& esse de natura lucis inspissaretur ,
quia spissum est , cuius partes prope
invicem sunt , ut dicitur in *predicamen-*
dis , in capitulo de qualitate , ex ipsa pro-
priuinitate , & aggregatione partium fie-
ret aggregatio luminis , ut illud sic in
spissatum lucere posset .

Hanc autem veritatem satis expri-

R r 3 munt

munt verba *Philosophi in lib. celi & mundi*
volens quod stella sit spissior pars sui orbis:
& quod sit aggregatio luminis in orbe. Ejus-
dein ergo naturae est stella & orbis.
Quia omne, quod naturaliter est
fixum in aliquo, est de natura ejus in
quo est fixum, *ut in eodem lib. de celo &*
mundo declaratur. Eo ergo ipso, quod
stella sit naturaliter fixa in orbe, con-
sequens est, quod sit ejusdem naturae
cum orbe. Stella tamen lucet propter
spissitudinem partium, & non orbis;
quia caret hujusmodi spissitudine.
Sic in proposito, ignis in sua sphæra,
propter non habere partes spissas, sed
raras, non lucet: quod si tamen ele-
ventur vapores usque ad sphæram
ignis; & ibi inflammentur, sicut dixi
de stella cadente; propter hoc, quod
materia illorum vaporum est spissior
quam materia ignis, lucebunt illi va-
pores sic inflammati, & igniti, quam-
vis non luceat ignis.

ex compara-
tione ad
lumen.

DECLARATO, quomodo ignis
in sua sphæra non luceat per com-
parisonem ad suas partes; quia pro-
pter suam raritatem non aggregan-
tur ibi partes, & non est ibi aggregatio
luminis, ut possit ignis ille lucere: re-
stat hoc idem declarare per compara-
tionem ad ipsum lumen: dicemus
equidem, quod, secundum doctrinam
Philosophi & Commentatoris in lib.
de anima recipiens sit denudatum à
natura recepti; ut pupilla, vel aér, quia
recipit similitudinem coloris, conse-
quens est quod sit ipse abs-color: eo
ergo ipso, quod dyaphanum sit suscep-
tivum lucis, consequens est, quod
ipsum secundum se non luceat: unde
Philosophus in de anima in c. de luce. Vult
quod lumen est actus lucidi. id est, actus dy-
aphani, quasi color ejus: & ait, quod
ipsum dyaphanum, ut est potentia illuminati-
onis, est illud, in quo est tenebra. Dyapha-
num ergo, quantum est de se, non lu-
cet: sed potest lucem suscipere, &
suscipiendo lucem, sive lumen, erit
lumen perfectio ejus: eo ergo ipso
quod dyaphanum est aptum natum
suscipere lumen ab alio, & suscipere ip-
sum in profundo: consequens est quod
ipsum, quantum est de se, non luceat.

3. ex parte
visus nostri.

TERTIA VIA ad hoc idem sumi-
tur ex parte visus nostri: nam visibilia

sunt lux & color: sed illud, quod vi-
detur, est terminativum visus: eo er-
go ipso quod dyaphanum non est ter-
minativum visus, consequens est, quod
non luceat, ut hic de luce loquimur:
potest enim dyaphanum esse illumi-
natum ab alio, & illuminatum potest
debiliter lucere: sicut ex lumine facto
à sole in aère fit quædam reflexio lu-
cis in umbra, ubi sol rectum aspectum
non habet, ut declarari habet *in 2.*
de anima ipsum tamen dyaphanum de-
se non est lucidum, & nisi rccipiat lu-
men ab alio, est illud, in quo est tenebra.

AD ARGUMENTVM autem in
contrarium dicendum, quod licet ignis
in sphæra sua sit in potissimo esse, ta-
men propter defectum calefactibilis
non calefaciat, & propter raritatem
partium non luceat: calefacere autem
& illuminare potissimum competenter
igni in potissimo suo esse: nisi quæ
dicta sunt, obsisterent.

QVÆSTIO II.

QVODLIBETI XVIII.

Vtrum aliquod mixtum, non habens ali-
quam diversitatem in Partibus pos-
fit in seipsum agere?

Decidi potest ex *Egidio quest. 15.* hujus quodl. &
auctoribus ad illam citatis.

Egidius verò hic, allatis quatuor mo-
dis, quibus aliquid ab alio distingui posse,
ostendit quomodo aliquid posse indirectè &
ex consequenti in seipsum agere; ita tamen
ut inter formale & immediatum agens
& patiens aliqua distinctio inveniatur.
deinde ostendit, quomodo generaliter agens
& patiens possint esse inauctiota, vel, re vel
loco, vel subiecto.

ECVNDO Quærebatur
de mixto habente uni
formitatem in partibus;
utrum possit ibi esse actio
vel passio? Et arguebatur,
quod sic: quia si mixtum
uniforme non ageret & pateretur à
seipso, esset, ut dicebatur incorruptibile.

Addu-

Adducebatur etiam ad hoc probandum exemplum de calore naturali agente in proprium subjectum, & depascente humidum: quantumcumque ergo humidum, quod est subjectum talis caloris, sit uniforme, non habens diversitatem in partibus, est ibi actio & passio; quia ibi ut dicebatur, calor depascit humidum.

IN CONTRARIVM est, quia agens & patiens, ut dicebatur, & vult *Philosophus*, debent esse distincta loco, & subiecto: ergo &c.

R E S O L V T I O .

Idem, secundum idem, nullā habitā distinctione, non potest directe & immediate in seipsum agere.

RESPONDEO dicendum; quod, quadrupliciter hic possunt dici distincta agens & patiens: loquendo largè de actione & passione, prout aliquid indirec[t]è dicitur in seipsum aliquid causare, quadrupliciter se possint habere, quantum ad præsens spectat; agens & patiens. Nam aliquando non sunt distincta re, nec subiecto, nec loco: aliquando sunt distincta re: sed non subiecto: nec loco. Tertio contingit, quod sint distincta re, & subiecto, sed non loco. Quarto vero contingere potest, quod omnia ista ita se habeant, ut sint distincta re, subiecto, & loco: quæ omnia sic declarantur.

Nam si agens in patiens causet aliquid ex consequenti, non directe, & principaliter, poterit contingere quod ita aut re, aut subiecto, aut loco, ut quod nec sint distincta re, nec subiecto, per consequens, nec loco; dicimus enim, ut patuit ex *primo physicorum*; quod materia subiecta cum forma sit causa omnium accidentium, quæ sunt in ea: rotum ergo compositum, ut materia subiecta cum forma, est causa accidentium, etiamsi illa in toto componto fiant. Nam licet subiectum formæ substantialis sit ipsa materia: quia yle est proprium & maxime intimum subiectum generationis, quæ terminatur ad substantialiem formam, ut declarari habet in *primo de generatione*; subiectum tamen formarum accidentiarum potest dici totum compositum.

Arguatur ergo sic: à toto composito causantur accidentia in totum compositum, ergo totum compositum agit in totum compositum & idem in se ipsum: propter quod agens & patiens non sunt distincta re, nec loco, nec subiecto: quod fuit primum propositum.

Sed tamen actio talis non est propria & principalis: sed magis est indirecta, & ex consequenti: reducetur fit ipsum enim talis actio, tanquam in principale generans agens, in ipsum generans, ut superiorius dicebatur. Immo nec propriè dicetur quod compositum agat aliquid in seipsum: sed magis, quod causet aliquid in seipsum. Dicemus enim, quod, eo ipso quod generans dat naturam tam, cui annexa sunt talia accidentia, dicatur ipsa accidentia caufare: veruntamen quia causat ea mediante; ut quia causat accidentia mediante substantia, ita quod dando substantiam, tanquam principale, det accidentia tanquam annexa; Dicitur esse substantia causa accidentium factorum in ipsa, prout à generante mediante substantia causantur accidentia in ipsa substantia: & quia id, mediante quo fit aliquid, dicitur esse causa ejus; substantia, mediante quia fiunt accidentia, dicitur aëcentium causa. Sumendo ergo, agere, largè, pro omni causare, substantia agit accidentia in seipsa: quia modo, quo dictum est, est causa, quod fiant accidentia in seipsa.

Dicemus ergo quod sit ordo contrarius accidentium, prout habent perfecta, esse perfectum, & imperfectum: mediates, quia accidentia imperfecta præcedunt perfecta, formam substantialem in materia, mediante formam geniti, & sunt causa, quare hujusmodi forma introducatur: perfecta sequuntur, producuntur in genito. & ab hujusmodi forma sunt causata; ut si ignis debeat inducere formam in aliquod calefactibile, calefacit ipsum, & calefaciendo semper intenditur calor, donec sit ita intensus quod materia illius calefactibilis expoliata à sua forma substanciali induat formam ignis: quamdiu ergo est calor incompletus; tam diu non est ibi forma ignis: in eodem tamen instanti habent esse in materia forma ignis, & calor perfectus, secundum suum modum perfectionis: quia oportet in perfectionibus rerum dare gradus: & licet ista duo, scilicet forma

forma ignis & calor perfectus, vel quæcumque alia substantialis forma, & accidentia consequentia formæ sint simul tempore: non tamen sunt simul origine, & causalitate: Immo prius dicitur induci per originem & generationem formæ substantialis in materia, & mediante ejus forma, dicuntur induci accidentia consequentia formam. Erit ergo substantia causa talium accidentium, ut diximus, sicut illud, mediante quo sit aliquid, dicitur esse causa ejus; & per consequens substantialis forma natura est prior talibus accidentibus, sicut causa natura præcedit effectum. Principale tamen agens in talibus est ipsum generans, à quo talia fiunt, non ipsa substantia, in qua fiunt.

Patet ergo, quomodo agens & patiens; si accipiatur agens pro omni causante, sive principaliter, sive ex consequenti, possint esse indistincta re, subjecto, & loco?

ATTENDENDVM tamen, quod in talibus sit aliqua distinctio realis; et si non quantum ad id, quod agit & patitur (quia totum dicitur agere & totum pati) tamen sit ibi realis differentia vel distinctio, quantum ad id, quod est principalis ratio agendi vel patiendi: nam et si totum compositum, materia scilicet cum forma, sit causa, quod ea accidentia fiant, & quod in eo fiant; forma tamen est principalior ratio causalitatis activæ, per quam ista fiant: materia autem erit principalis ratio causalitas passivæ, quâ hujusmodi accidentia in ipso composito fiant.

Vel assignabimus realem differentiam, non solum ex parte actionis & passionis; ut quod factio-actio principalius reducatur in formam; factio-passio principaliter in materiam. Vel etiam poterimus assignare talam differentiam ex parte ipsorum formatum; ut ex parte ipsorum accidentium: quia aliqua accidentia magis se tenent ex parte formæ; aliqua vero magis ex parte materia: ut gratia exempli, dicamus, quod raritas imperfecta, & calor incompletus præcedant formam ignis in materia, sed perfecta sequantur; ut, si ex aëre fieri debeat ignis, rarefit aëris & calefit, donec sit adeo rarefactus & calefactus, quod non possit ibi stare forma sub-

stantialis aëris: sed exspolietur materia ab hujusmodi forma, & induat formam ignis: quo facto, erit ibi perfecta raritas, & perfectus calor; ita quod materia subjecta cum forma ignis erunt causa raritatis & caloris factorum in igne: accidentia tamen ista duo non æqualiter reducentur in totum; quia raritas magis se tenebit ex parte materiæ: videntur enim rarum & densum magis esse differentiæ materiales, ut ex partibus materiæ videantur hæc sumi, prout diximus per Philos in predicationis, quæ denum est, cuius partes propinquè jacent, rarum vero, cuius partes non propinquè. Calor autem, cum sit qualitas accidentalis, magis se tenebit ex parte formæ. Non ergo hæc accidentia sic se habent, ut totum causet in totum, sive in seipsum, quin talia possint reduci in diversitatem partium componentium totum.

VISO, QVOMODO idem, aliquo modo, ut indirectè, & ex consequenti possit aliquid caufare in seipsum, ita quod, accipiendo agens pro omni eo, quod caufat, & patiens pro omni eo, in quod caufatur: agens & patiens poterunt accipi, ut distincta re, subjecto, & loco? Restat exequi de alijs tribus membris.

DICEMVS AVTEM, quod si actio & passio accipiatur magis directè & ^{z. ne sicut} propriè, sic agens & patiens, si non & non subsint corporalia, nec sint per se existentes, aut oportet, quod sint distincta subjecto, & loco: secundum quem modum dicimus, quod voluntas moveat intellectum, & è converso: hæc enim sunt differentia re, quia sunt duæ potentiae realiter differentes: sed non sunt distincta subjecto, quia sunt in eadem essentia animæ, tanquam subjecto: nec etiam sunt distincta loco.

SED SI agens sit incorporale, & sit per se existens, poterunt ibi duo illorum concurrere, ut agens & patiens sint distincta re & subjecto, sed non loco; ut si creatura spiritualis agat in corporalem, erit unum distinctum ab alio re, & etiam subjecto; quia unum non erit subjectum alterius, propriè loquendo de subjecto: nec etiam ambo fundabuntur in aliquo tertio

Quamvis
sit realis
distinctio
interfor-
malem ra-
tionem agen-
di, & pa-
tiendi;

sicut inter
ipsos effe-
ctus, quoru-
minus se ma-
gis tenet
ex parte
formæ, aliis
materiæ.

3. ut sint ^{re} tertio, tanquam in subjecto, tamen non distincta re erunt loco distincta; quia unum erit in & subjecto, alio, & non habebit locum distinctum ab alio. Nam spiritualis creatura, sive intellectualis & incorporea, ibi nimirum est, ubi operatur; ut dicit *Damascenus in lib. i. c. 16.* Quare si spiritualis substantia ibi operetur, ubi est, non habebit hujusmodi substantia distinctum locum à passo: sed operans in passum erit in ipso passo tanquam in loco.

4. ut sint distincta omnis in modis dis-

SED SI actio accipiatur directè & propriè, & si agens sit per se existens, & sit corporale, tunc agens & patiens habebunt omnes illas tres conditiones tactas; quia erunt distincta re, subjecto, & loco. Re quidem, quia nihil directè & propriè agit in seipsum: subjecto vero, quia agens per se existens non potest habere commune subjectum cum passo: loco autem, quia corpus naturaliter non potest agere nisi in corpus: duo autem corpora in eodem loco simul esse non possunt. Cum ergo dicatur, agens & patiens sunt in se agere, distincta loco, & subjecto, intelligendum est de agente propriè & corporaliter.

AD ARGVMENTVM autem in contrarium dicendum, quod res sit corruptibilis, non solum ex actione partium in se invicem: sed etiam ex actione circumadiacentium corporum: ut, si esset aliquod animatum omnino similium partium, quamvis hoc sit impossibile, adhuc esset corruptibile; non ex actione partis in partem, sed actione circumadjacentis aëris in totum; ut ex caliditate, & frigiditate aëris posset tale corpus corrumpi. Ipse etiam motus supercælestium corporum facit ad generationem, & corruptionem rerum: corpora ergo animata, vel etiam inanimata, ex influxu supercælestium corporum adjacentium à quibus possunt pati, possunt calefieri, & corrumpi.

Quod vero addebatur de calore naturali, & de pascente humidu; dicendum, quod illud, in quo fundatur calor naturalis, possit habere diversitatem in partibus: propter quod una pars poterit agere in aliam: & erunt agens & patiens distincta re, subjecto,

& loco: sed si non habeant diversitatem in partibus, & calor dicatur agere in proprium subjectum; dicemus, quod non erit ibi actio propriè & directè: sed talis actio principaliter, & directè non reducetur in calorem: sed in generans. Nam quia siccitas est apta nata esse annexa calori, calor facit suum subjectum siccum; sicut aqua reddit seipsum frigidam. Nam quia ab aqua est apta nata fluere frigiditas, ideo aqua calefacta reddit seipsa ad frigus. Illud ergo, quod dedit naturam aquæ, dicitur aquam calefactam infrigidare; quamvis illud, ut supra dicebatur, non sit præsens, vel corruptum. Sic illud, quod dedit naturam gravi, quia ad tales naturam sequitur motus deorsum, dicitur grave moveare deorsum; sic si sit tale calidum, à quo sit aptum natum fluere siccum, calidum illud seipso fiet siccum: principale tamen agens & movens ad siccitatem erit generans: ut illud quod dedit tales naturam calido, tales naturam dedit ei, quod moveatur ad siccitatem & fiat siccum.

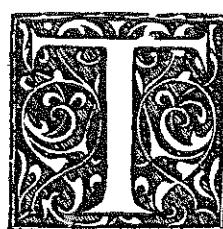
QVÆSTIO III.

QVODLIBETI XIX.

Vtrum in materia sint essentiales gradus? Sicut & in forma.

Intelligitur de genere quod habet se per modum materie; & differentia, quæ per modum formæ. de hac ergo materia videndi logici, aut metaphysici in tractatu de prædicamentis, ubi de compositione metaphysica aut logica.

Aegidius vero hic eam expendit juxta ordinem in textu assignatum sub initium.

ERTIO Quærebatur de materia in comparatione ad formam; utrum in materia sint essentiales gradus, sicut & in forma?

ET ARGVEBATVR quod sic: Quia, ut dicebatur materia dicitur relativè ad formam: idem ergo erit judicium, quantum ad gradus, de Sf materia

materia & de forma. Nam secundum gradus formarum fit prius receptio in materia; quod non esset, nisi gradus materiæ corresponderent gradibus formæ.

IN CONTRARIVM est, quod in materia dicatur esse eadem potentia respectu contrariorum: ergo multo magis erit eadem potentia respectu diversorum graduum in formis: non ergo accipiente gradus in materia secundum gradus formarum.

R E S O L V T I O.

Quemadmodum in formis, ita & in materijs dantur gradus, non solum quantum hæc significant composita; sed etiam prout significant partes compositi actualis & potentialis.

RESPONDEO, Dicendum, quod sint gradus in materijs, sicut & in formis; ut patet per *commentatorem sup. principi 1. physicorum*: ubi hoc pertractans ait, quod *omnia, quæ sunt inter primam materiam & ultimam formam, sunt materiæ compositæ & formæ compositæ*.

Quomodo ultima forma dicatur specialissimo differentia vel generalissima & ceteras.
Et quomodo genus infimum & summum dicantur materiæ simplices?

AD CVIVS intelligentiam scindum, quod ultima forma possit vocari forma specialissima: incipiendo enim à generalissimo, ultima forma erit forma speciei specialissimæ. Vel ultima forma potest vocari forma generis generalissimi: ascendendo enim, & incipiendo ab inferioribus, ultimum, ad quod stat ascensus, est forma generis generalissimi. Utroque autem modo declarabimus, quod omnia, quæ sunt inter primam materiam, & ultimam formam, sint materiæ compositæ, & formæ compositæ. Dicemus enim, cum *commentatore sup. 2. metaphysice*, quod materia recipiat formam universalem, & postea, mediante forma universali, recipiat formam, per quam res est substantia, & postea, per quam res est corpus; & sic descendendo ad individuales formas; non quod per aliam formam realiter res aliqua sit substantia, & corpus, vel per aliam formam ignis sit ignis, & corpus (De homine quidem, utrum sint ibi plu-

res formæ? in nostris dictis sub dubio relinquimus, afferendo in alijs unam formam) Sed sunt gradus in formis secundum abstractionem intellectus, qui semper potest abstrahere quidditatem à quidditate, donec veniat ad simplicem quidditatem, quæ non resolvatur ulterius in genus & differentias, ut homo in rationale, & conceptum animalis resolvitur ut in genus, & differentiam: totiens enim poterit intellectus resolvere sic, quod deveniat ad formam generis generalissimi non habentem aliquod superius genus, in quod possit resolvi..

Accipiendo itaque ultimam formam pro forma speciei specialissimæ, vel differentia, per quam species specialissima constituitur in esse; sic illa forma erit simplex: quia erit forma partis: tunc erit forma, quæ est ultima pars rei. Nam, ut declaravimus in nostris quæstionibus disputatis, differentia sumitur à parte, non à toto. Si ergo generi generalissimo addantur omnes differentiae per ordinem usque ad differentiam constitutivam speciei; ut-puta qua diffinitur homo, quod sit substantia corporea animalia, sensibilis, rationalis, tunc inter primam materiam, id est, inter materiam, quæ subjicitur formæ generis generalissimi, & ultimam formam, id est, ultimam differentiam specificam, cadit ipsum genus generalissimum cum omnibus differentiis intermediis.

MATERIA ERGO prima erit materia simplex: forma ultima erit forma simplex; genus autem generalissimum cum omnibus differentiis intermediis erit forma composita & materia composita: Quod autem ipsum genus generalissimum sit forma composita, & materia composita, potest patere ex dicto commentatoris *sup. 2. metaphysice*. Vbi dans differentiam inter genus & materiam dicit quod esse materia sit in potentia; genus autem sit forma media inter potentiam & actum. Genus ergo dicit, totum: aliter enim non prædicaretur essentialiter de suis inferioribus: dicit autem totum, non sub modo potentia puræ, nec sub modo actus, sed sub modo medio inter potentiam & actum: istud autem medium

medium , ratione potentialitatis, est materia composita ; ratione actualitatis , est forma composita ; ratione potentialitatis quidem , dicit materiam compositam, quia non dicit potentiam puram : ratione vero actualitatis dicit formam compositam , quia non dicit ipsam formam simplicem secundum se : sed dicit totum.

Sed si forma diceretur totum , non diceretur forma simplex, sed composita; sicut ipsa tota essentia habet quan-
dam rationem formæ. Sic ergo dicendum est de genere.

& inter me-
dix omnes
compositæ SED DVIVM videtur esse de ipsis differentijs intermedijs ; quomo-
do sint materiæ compositæ & formæ compositæ? Sciendum ergo quod se-
cundum regulam *Philos. in 7. metaph.* Si
sciremus nominare proprias differentias, non
poneatur in definitione, nisi una differen-
tia, ut, si sciremus proprias differentias animalium fidentium pedes, tot
essent tales differentiæ, quot sunt spe-
cies animalis fidentis pedes; quælibet
enim talis differentia cum genere con-
stitueret speciem, ita quod ultima dif-
ferentia semper converteretur cum
diffinito. Si vero propter illam dif-
ferentiæ convertibilem cum diffinito,
ponantur ibi multæ aliæ differentiæ,
omnes se tenebunt ex parte generis :
& per eas fiet circumlocutio generis
propinquioris. Verbi gratia si rationa-
le convertatur cum homine, & diffiniat-
ur homo, quod sit substantia corpo-
rea, animata, sensibilis, rationalis,
omnes aliæ differentiæ se tenebunt ex
parte generis ; ut per substantiam
corpoream fiet circumlocutio inferio-
ris generis, quam sit substantia : per
substantiam corpoream anima tam
fiet circumlocutio generis magis in-
terioris. Quæcumque ergo tales dif-
ferentiæ addantur, non fiet per eas, nisi
circumlocutio inferioris generis : &
quia quodlibet genus in ipsis materia-
libus est materia composita, & forma
composita; ideo bene dictum est, quod
omnia quæ sunt inter primam materiæ,
& ultimam formam : quæ se habet
vere, ut differentia, & quæ dicit par-
tem & formam simplicem, sint formæ
compositæ, & materiæ compositæ: quia

omnes aliæ differentiæ additæ gene-
ralissimo describunt genera se haben-
tia per ordinem prædicamentalem
quæ genera omnia materiae & formæ
compositæ dici possunt. Gradus ergo
sunt in materijs , sicut in formis , acci-
piendo materias compositas & formas
compositas, ut dictum est ipsis.

VISO , QVOMODO sint gradus
in materijs , & in formis , accipiendo
materias & formas pro ipsis compositis
secundum gradus ordinatos in prædi-
camentis? Volumus ostendere, quomo-
do sint gradus in materijs & formis , ac-
cipiendo formam pro parte compositi
actuali , & accipiendo materiam pro
parte potentiali ? Dicemus enim, quod
actus activorum sint in paciente benè
disposito : materia autem omnino pri-
ma sit eadem in omnibus habenti-
bus eam : sed materia proxima diffe-
rat secundum diversitatem dispositio-
num , quas requirunt diversæ for-
mas.

Poterimus autem hanc diversitatem
assignare secundum diversitatem real-
lem formarum : vel sine diversitate
formarum , secundum gradus abstra-
ctionum.

Secundum diversitatem quidem vel secun-
dum diversitatem real-
realem : sic diversæ formæ realiter re-
quirunt materiam aliter & aliter dispo-
sitam : non quod sit alia per essen-
tiæ materia prima & materia proxima : sed sit alia secundum dispositio-
nem ; materia namque prima consideratur omnino indistincta , neque quantu-
m, neque quale , nec omnino ali-
quid horum : sed est aliquid in poten-
tia ad omnia ista , ut docet imagi-
nati *Philos. in primo metaphysice & in 2.*
physicorum. Materia autem proxima
est materia distincta & abstracta per
ista. Licet ergo primum inhærens ma-
teriæ sit forma substantialis: illa tamen
forma talem materiam perficit, qua-
lem materiam sub se habet ; ut perfici-
t hujusmodi forma materiam sic per
quantitatem extensam, sic per qualitatæ
affectam , & sic dispositam , ut requiri-
rit natura illius formæ : ita quod,
si expoliaretur materia ab hujus-
modi dispositiōibus præpositis , &
indueret dispositiōes oppositas, mate-
ria illa , quæ et si sub dispositiōibus

propositis est, debita tali formæ, induens dispositiones oppositas fieret indebita: & hoc modo passio magis facta abijceret à substantia. Secundum ergo diversas formas, ut secundum formas magis perfectas, & minus perfectas, oportet dare gradus in ipsa materia, secundum dispositionem perfectam & minus perfectam; ita quod primus gradus sit in materia in susceptione formæ elementi: ulterior autem & perfectior gradus in susceptione formæ mixti inanimati: & sic ascendendo.

*vel secundum esse
magis &
minus uni-
versale.*

ALIO AVTEM modo sunt gradus in materia, accipiendo formas, non secundum diversitatem realem, sed secundum esse magis & minus universale: vel secundum majorem, & minorem abstractionem. Dicemus ergo, quod forma generis generalissimi recipiatur in ipsa materia prima forma autem inferioris generis recipiatur in materia & forma generis generalissimi: & sic semper forma recipiatur mediante forma, donec deveniatur ad individualē formam. Omnes ergo formæ, & omnes materiæ sunt inter primam materiam, & ultimam formam, quæ est forma generis generalissimi: dicuntur enim omnes formæ & materiæ esse inter materiam primam & formam ultimam, sicut principiata inter sua principia: quia omnia alia, sive sint materiæ, sive sint formæ, resolvuntur in illa duo tanquam in sua principia. Materia ergo prima non est composita, quia non resolvitur in ulteriorem materiam: & forma ultima, scilicet forma generis generalissimi, dicitur non esse formam compositam, quia non resolvitur in ulteriorem formam: sed omnes aliæ materiæ sunt materiæ compositæ; quia quælibet alia materia resolvitur in aliam materiam: & omnes alii formæ sunt compositæ: quia quælibet talis forma resolvitur in ulteriorem formam.

ET VT magis appareat quod dicitur, dicemus, quod, recipiente materia prima formam generis generalissimi, & mediante illa forma recipiente aliam inferiorem formam, & sic descendendo usque ad individua-

lem formam, dicatur materia recipiens inferiorem formam esse materia composita; quia est materia includens formam, nam ipsa forma generis generalissimi se habebit ut quid materiale, & ut quid imperfectum, & ut quid in potentia respectu inferioris formæ, quæ est perfectior & actualior: Materia autem perfæta per formam magis universalem recipit formam minus universalem: & totum hoc, materia scilicet & forma magis universalis, se habet ut materia respectu minus universalis: & quia talis materia est materia composita: ideo procedendo à prima materia subjecta formæ maximè universali, & inde ad formas minus universales, semper inveniemus materiam magis & magis compositam: quia quanto forma est minus universalis, tanto presupponit plures formas in materia, & tantò requirit compositionem materiam.

De formis autem alijs, quod omnes sint compositæ præter formam generis generalissimi, patet, quia per omnes alias formas fit descensus à genere per differentiam: quod sine compositione esse non potest.

SVNT ERGO gradus essentiales in materia: non quod sit alia essentiæ materiæ: Si enim sic vellemus appellare gradus essentiales, non sunt tales gradus in materia, quasi sint plures essentiæ materiæ: vel quasi sit materia essentialiter differens à materia: sed sunt gradus in materia universali secundum compositionem, prout materia includit formam: vel secundum dispositionem, prout vadit ad magis & ad magis perfectiorem formam: vel secundum abstractionem, prout consideratur sub magis vel sub minus universali forma. Aliud est enim accipere gradus in materia, prout quælibet forma generis dicitur materia composita, & forma composita: & prout ipsa materia secundum se dicitur materia simplex, & differentia ultima, quæ dicit formam partis, dicitur forma simplex, Vt dicebat modus primus: & aliud est accipere hujusmodi gradus, prout stat materia sub forma imperfecta, & perfectiori, & sic ascendendo, ut dicebat modus secundus

secundus: & aliud est accipere hujusmodi gradus, prout accipitur forma generis, non pro ipso genere dicente totum: sed pro forma partis sub esse maximè universaliter accepta, primo adveniente materiae; secundum quem inodum forma sic adveniens est forma simplex, materia, cui advenit, est materia etiam simplex: cetera vero alia sunt materiae compositæ, & formæ compositæ, ut dicebat modus tertius: & ut est per habita declaratum. Sed de his dicemus clarius in secundo.

AD ARGUMENTVM autem in contrarium, quod eadem sit potentia contrariorum, sive ad contraria; dicemus, quod eadem potentia sive eadem materia subjiciatur formis contrarijs; non tamen eodem modo se habens: imo cum semper unum contrarium sit perfectius alio, etiam secundum hoc est assignare aliquo modo gradus; ut dicatur materia magis esse perfecta ut est sub forma contraria, quam ut est sub alia.

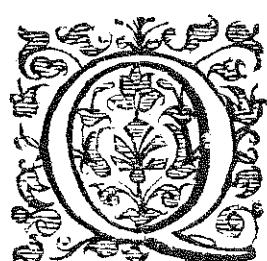
QVÆSTIO II.

QVODLIBETI XX.

Vtrum tempus sit quantitas continua, vel discreta?

De hac materia tractat Aegidius cum reliquis philosophis l. 4. physicorum & in metaph. de predicatione, quando ipse vero speciem loco auctorato.

Hic verò considerat tempus secundum se, & secundum suum fundamentum: & resolvit iuxta infra positam resolutionem.

VARTO quære-
batur de mensura
corporalium, vi-
delicet de tempo-
re; utrum sit quan-
titas continua vel
discreta?

Tempus
omne com-
ponitur ex
postiore
& priore
que funda-
tur in motu
quod continua: quia in prædicamen-
tis collocatur tempus sub quantitate
continua.

ET arguebatur,

IN CONTRARIVM est: quia, ut qui est dicitur in 4. physicorum, tempus est numerus: sed numerus est quantitas dif-^{nuum.} creta: ergo &c.

RESOLVTIO.

Tempus licet formaliter sumptum sit numerus, & consequenter quantitas discreta; tamen materialiter sumptum, ut est motus, est quantitas continua.

RESPONDEO, dicendum, quod oporteat tempus esse cum priori & posteriori: unde Aug. 11. confess. vult, quod si tempus esset praesens, & non præteritum, jam non esset tempus; sed æternitas. Et idem dicit, quod si tempora numerent, non essent tempora. Tempus equidem non est sine priori & posteriori. Propter quod non differt à Philosopho in 4. physicorum. Quod est verus motus, secundum prius & posterius. Ipsa enim prius & posterius, ut sunt in motu numerata ab anima, compleunt & in qua rationem temporis. Imaginabimur enim quod motus primus, cuius passio est tempus, sit quid continuum: In continuis autem omnia sunt in potentia, ita quod non sit ibi dare prius & posterius in actu, nisi per signationem anima: oportet ergo quod anima sit numerans prius & posterius in motu, ut habeatur perfecta ratio temporis. Quare, si consideretur tempus, quantum ad id, quod est formaliter numerus, est numeratum ab anima, quia est numerus numeratus: nam, ut diximus, ipsa prius & posterius in motu, ut sunt numerata ab anima, compleunt actionem temporis.

SUPER QVO non intendimus nos multum extendere: quia in questionibus nostris, de mensuris Angelorum, & in 4. physicorum. de hac materia dif-^{vnde se-} fusi diximus. tempus ergo est nu-^{cundum} merus prioris & posterioris: sed quia suum for-^{male tem-} hujusmodi numerus prioris & poste-^{pus est} rioris, tanquam in subjecto habet quantitas discreta? esse in re continua; ideo tempus, licet secundum formaliter sit numerus, & sit quanti-^{materiale} tas discreta, materialiter autem est continua. quid continuum. Si enim in aliquo ligno continuo mensurarentur decem

mensuræ, utputa decem tasiæ; & quæreretur, utrum decem tasiæ illius ligni essent quantitas continua vel discreta? Diceremus, quod ibi esset duo considerare; videlicet ipsas decem tasiæ, & subjectum, in quo sunt illæ decem tasiæ: quia sunt in uno & eodem ligno continuo: decem autem tasiæ formaliter esse quantitatem discretam: sed decem tasiæ ligni continui, ratione subjecti, & materialiter, esse quantitatem continuam. Sic etiam est in proposito de tempore: tempus enim, tanquam in subjecto, fundatur in motu primi mobilis, qui est uniformis & continuus: quare, cum ratio temporis consistat in numeratione, de se non habet tempus, quod sit quid continuum, sed quod sit quid discretum: ratione tamen motus, in quo fundatur, quid continuum dici potest. Vnde & Philos. in 4. physicorum, ait, quod tempus habeat continuatatem à motu. est ergo tempus numerus, & est formaliter quantitas discreta, & habet continuatatem à motu, id est, materialiter est quantitas continua.

ET PER hoc patet solutio ad utrumque argumentum: quia utrumque suâ viâ procedebat.

DISPVTATIO

Q V A R T A.

De creatura rationali.

OSTEA Quærebatur de creatura rationali. Circa quam quærebatur dupliciter; scilicet quantum ad vitam præsentem, & quantum ad futuram Circa creaturem, quidem, rationalem, quantum ad præsentem vitam, quærebatur dupliciter: quia quædam quærebantur pertinentia ad rationalem animam: quædam autem pertinentia ad totum conjunctum. Circa rationalem animam erat quæstio de potentia animæ. Circa quas quærebatur tripliciter: nam cum potentiarum animæ quædam sint cognitivæ, quæ-

dam appetitivæ; quærebatur primo de cognitivis potentia secundum se; & erat quæstio, quomodo sensibilia possint immutare sensum, & imaginationem, & pervenire usque ad intellectum? Quærebatur secundo de appetitivis secundum se; utrum voluntas possit simul ferri in plura? Quærebatur tertio de appetitivis per comparationem ad intellectivas; utrum prius fluat ab essentia anime intellectus, quam voluntas? Vel è converso?

QVÆSTIO I.

QVODLIBETI XXI.

Quomodo sensibilia possint immutare sensum, & imaginationem, & pervenire usque ad intellectum?

De productione specierum sensibilium Habet Egidius qq. 10. & 11. hujus quodlibeti videatur ibidem, cum auctoribus ibi citatis: de productione vero specierum intelligibilium de remateriali habet in tractatis de intellectu agente, & possibili. item decidi potest ex auctoribus supra citatis.

Quænam verò & quomodo hic tractatus sit Egidius declarat in textu suo, & concludit, ut in resolutione.

D PRIMVM sic procedebatur: ostendebatur enim, quod sensibilia non possint suas intentiones causare in medio, & in sensu, & sic pervenire usque ad intellectum possibilem.

QVIA VEL hoc fiet ex eo, quod suas intentiones educeret de potentia medijs, vel quia tota ratio facti erit potentia facientis. Primo autem modo non; quia, ut dicebatur, intentionale non potest educi de potentia realiter. Nec potest hoc esse quod in talibus tota ratio facti sit potentia facientis; quia tunc esset ibi creatio: nullo ergo modo sensibilia, quæ habent esse reale, poterunt immutare intentionaliter medium, sive sensum.

Vlterius autem arguebatur : dato, quod sensus sit immutatus intentionaliter, non poterit tamē imminutare imaginationem, seu fantasiam ; quia agens, ut dicebatur, est præstantius paciente: sensus ergo interior, ut imaginatio, vel fantasia , quæ est superior & præstantior , quam sit sensus exterior , a tali sensu immutari non poterit.

Vlterius arguebatur quod fantasia possit immutari à sensu exteriori; ipsa tamen sic immutata immutare non posset intellectum possibilem. Nam si hoc fieret, vel fantasia educeret speciem de potentia intellectus potentialis, vel influeret in ipsum hujusmodi speciem: primus autem modus stare non potest: quia eductio formæ de potentia alijus fit per veram transmutationem & motum, quem in rebus spiritualibus salvare non possumus. Nec etiam stare potest modus secundus: quia si fantasia influeret speciem in intellectum possibilem , vel exspoliaret se ipsum hujusmodi specie; & tunc accidens mutaret subjectum suum: vel causaret in ipso intellectu talem speciem, quod alicui rei creatæ non potest competere.

CONFLATVR ergo ex omnibus ijs tribus medijs una talis ratio. Sensus , etiam dato , quod posset immutari à sensibilibus, non potest immutare imaginationem : nec etiam imaginatio; dato , quod posset immutari à sensu, potest immutare intellectum possibilem : quare sensibilia per sensum & imaginationem usque ad intellectum possibilem pervenire non poterunt.

R E S O L V T I O .

Quia sensibilia aliqua derivata à qualitatibus primis multum deficiunt ab harum actionibus : & quia medium vel sensus sunt denudata talibus qualitatibus vel earum excellentijs, possunt hæc ab ijs immutari intentionaliter : & quia hic immutatus intentionaliter, ut talis, est præstantior fantasia, quæ est in mera potentia, eam immutabit: hæc vero sic informata, et si ultra natu-

ram suam, tamen virtute luminis agentis intellectus, immutat intellectum possibilem.

R ESPONDEO, Dicendum, quod quid, & quod hæc quæstio tria quærat: Primo ordine in quidem , quomodo sensibilia, quæst. trh. et etiis quæ habent esse reale , immutare poterunt medium , sive sensum , quantum ad esse intentionale ? Secundo, quomodo sensus immutatus intentionaliter à speciebus cum sit virtus inferior immutare possit imaginacionem , vel fantasiam ? Tertiò etiam quærit, quomodo fantasia immutata, quæ est quid corporale , & est virtus in corpore , immutare possit intellectum possibilem , qui est quid spirituale : & nec est corpus, nec virtus in corpore?

PROPTER PRIMVM sciendum: primo, quod duplice invēstigare possumus, modo pos-
sunt sensibilia habentia esse reale im-
mutare possint medium, vel sensum, & sensum
quantum ad esse intentionale. Prima immutares via sumitur ex parte sensibilium idque vel ex parte
mutantium. Secunda ex parte medijs sensibilium vel sensus immutati.

Prima via sic patet: Nam sensibilia , & potissimè , si sint talia , quæ sunt qualitates secundæ , sicut sunt odores vel sapores, qui derivantur à qualitatibus primis, multum deficiunt ab actionibus qualitatum primarum : & quia immutare intentionaliter est immutare modo defectivo : ideo, licet qualitates primæ immutent realiter, etiam usque ad corruptionem substantiæ : quia in talibus passio magis facta abiicit à substantia ; qualitates tamen secundæ deficientes , quantum ad talem immutationem, à qualitatibus primis, saltem immutant intentionaliter: quod est immutare defectibiliter ; ut color, qui est qualitas secunda, causat in medio non colorem realem , sed intentionalem.

Secundo hoc idem patet ex parte ipsius medijs, vel ipsius sensus immutati à sensibilibus: nam medium , sive vel ex parte sensus , sunt subjectum extraneum medij vel sensus: ad suscipiendum colores : nam proprium subjectum colorum, ut supra tetigimus , est corpus terminatum, & hujusmodi corpus ponitur in diffinitione

nitione coloris tanquam proprium subiectum in diffinitione accidentis: medium ergo, ut aër & sensus, & ut pupilla, sive visus, sunt subiectum extraneum coloris: ideo in eis color non generatur secundum esse proprium, sive secundum esse reale, sed secundum esse extraneum intentionale: unde & pupilla dicitur esse abscolor, & etiam medium; quia talia de se nullum habent colorem proprium: unde & consequens est, quod nec ipsa sint proprium subiectum colorum: Habent enim colorem improprium, & secundum esse intentionale.

que nō probant generaliter de omnibus sensibus.

Possimus autem ad hoc idem & tertiam viam adducere; quomodo sensibilia immutent intentionaliter sensum vel medium? nam hæ duæ adductæ, una ex parte sensibilium, alia ex parte mediorum & sensuum, non sunt communes omnibus sensibus, aut omnibus medijs: nam licet aliqua sensibilia sint qualitates secundæ non valentes immutare realiter, sed intentionaliter tantum; ut patuit de coloribus: & licet aliqui sensus comparati ad sua objecta dicantur esse subiectum extraneum, ut non possint immutari realiter, sed intentionaliter tantum; ut patuit de pupilla, quæ de se abscolor est nullum habens colorem propriū, & licet medium in aliquibus sensibus sit tale, ut patuit de aëre; dubium tamen est, utrum omnes qualitates secundæ sint tales, quod non possint realiter immutare? Et utrum omnes sensus: & omnia media, etiam respectu qualitatum secundarum, sint talia, quod non possint realiter immutari. Nam sonus realiter habet esse in ipso aëre: & tactus realiter in una parte aëris, non solum intentionaliter, sed etiam realiter potest se facere in parte alia; dato tamen, quod omnes qualitates secundæ non immutarent nisi intentionaliter; & quod omnes sensus, & omnia media respectu qualitatum secundarum non possint immutari nisi intentionaliter; adhuc ille duæ viæ non essent communes omnibus sensibus nec omnibus medijs; quia cibicta sensuum non solum sunt qualitates secundæ, sed etiam qualitates primæ; ut patet in sensu

tactus, qui est perceptivus frigiditatis, & caliditatis, humiditatis, & siccitatis, quæ sunt qualitates primæ, quarum est immutare etiam realiter. Rursus, ^{vel 3. ecent} excellentijs medium proprium in tali sensu, cuiusmodi est caro, non est simpliciter denudatum à talibus qualitatibus, sicut pupilla secundum se denudata à coloribus: ipsum etiam organum sensus tactus, quod dicitur esse nervus quidam extensus per totum corpus, non potest omnino denudatum esse à talibus qualitatibus: quia nullum mixtum est omnino denudatum à qualitatibus predictis.

Igitur ut demus caussam, quomodo sensibilia immutent intentionaliter medium, vel sensum? Dicemus, quod sensibilia vel non possint immutare realiter & medium & sensus, & tunc immutent intentionaliter, juxta duas vias superius assignatas, vel quod hujusmodi sensibilia sint apta etiam realiter immutare: quod faciendo possint etiam mutare intentionaliter saltem quatenus medium, vel sensus sunt denudata, à talibus qualitatibus; ut in sensu tactus medium & organum sensus sunt media proportionata tangibilia, & sunt denudata ab hujusmodi excellentijs: propter quod possunt ab excellentibus sensibilibus realiter & etiam intentionaliter immutari.

VISVM EST ergo, quomodo sensibilia possint intentionaliter immutare medium vel sensum? Quod contingit, Vel quia ipsum sensibile habet valde debile esse, ut patet in sono: propter quod medium immutatum secundum talem qualitatem realiter non impeditur, quin possit immutari intentionaliter: vel potest hoc contingere, quia medium & sensus de se nullam habent talem qualitatem propriam, sed sunt omnino denudata ab hujusmodi qualitatibus, ut patuit in pupilla, & aëre: vel tertio potest hoc contingere quia medium & organum sensus, et si non sint omnino denudata ab hujusmodi qualitatibus, sunt saltem denudata ab excellentijs talium qualitatibus: propter quod possunt ab excellentijs intentionaliter immutari Oportet enim ut semper recipiens sit aliquo modo denudatum à natura recepti: &

cepti: & quia nullo modo habere realiter, vel habere debiliter, vel non habere excellenter, est aliquo modo denudatum esse; ideo possunt subjecta sic se habentia intentionaliter immutari; quia sunt aliquo modo à talibus realiter denudata. Est tamen advertendum quod hic loquamur de mutatione intentionalis, secundū quod potest à sensu percipi sensibile. Nam dātō, quod simul cum excellentia qualitatis possit facere immutationem intentionalem; secundum qualitatem illam, talem immutationem non possit sensus percipere,

^{2. quomodo} ^{sensus im-} ^{mutatus} ^{immutet} ^{phantasia?} OSTENSO, QVOMODO sensibilia immutent sensum? leve est declarare, quomodo sensus immutatus à sensibilibus possit immutare sensum communem, & imaginationem, & fantasmam: nam, *Philosophus in primo de generatione, in cap. de activis & passivis.* Volemus declarare, quomodo existat facere & pati in entibus, ait, quod accipendum sit hoc juxta hujusmodi principium multotiens dictum; ut quando hoc quidem est potentia tale, hoc autem actu, tunc hoc sit aptum natum facere, hoc autem pati. Igitur quia sensus particularis exterior factus est actualis: quia actu informatus est specie sensibili; ideo potest immutare id, quod est potentia tale: poterit itaque ab immutatione facta in sensu, secundum quod est susceptivus species ceterum sine materia, vel secundum quod suscipit species intentionaliter, fieri immutatio in sensu communi ab alijs sensibus, prout illud, quod est actu tale, immutat, quod est potentia tale: & prout illud, quod est actu informatum specie sensibili, immutat illud, quod est in potentia, ut informetur hujusmodi specie. Nec oportet quod agens in omnibus sit praestans patiente: sed sufficit, quod sit praestans in eo quod agens: & quia semper actus, secundum quod hujusdi, est praestansior quam potentia, erit sensus exterior informatus specie sensibili, non simpliciter, sed ut requirit ratio activi, praestansior sensibus interioribus, quos, secundum quod hujusmodi, potest actualiter immutare.

HIS ITAQVE declaratis, restat ^{3. quomodo} declarare difficultatem tertiam: quomodo ^{hec intel-} fantasiam immutata à sensu communi, & à sensibus particularibus, possit immutare intellectum possibilem? Dicemus enim non sit inconveniens, quod aliquid in virtute alterius agat ultra suam speciem; accidens enim in virtute formae substantialis potest inducere substantialis formam: nam in igne nulla est virtus activa, nisi calor, ut vult *commentator in 7. metaph.* immediatum enim principium actionis non est forma substantialis, sed qualitas aliqua ut *ibidem commentator* ait: ignis ergo non agit, nisi calefaciendo: & tamen ignis generat ignem per calefactionem: ergo inducit formam substantialis: sed hoc est in virtute alterius. Sic est in proposito, species existens in fantasia agit ultra suam natu-ram; quia causat speciem in intellectu possibili: fantasia igitur, quae est quid corporale, agit ultra suam natu-ram; quia agit in intellectum possi-blem, qui non est virtus organica: scilicet in quia nec est corpus, nec est virtus in virtute lu-minis agentis: ut ex *tertio de anima* haberet ^{minis agen-} tis intellectus intelle- potest. Sed hoc est in virtute luminis [&] agentis: intellectus agentis. Nam sicut colores corporales movent visum, qui est corporalis virtus, in virtute luminis corporalis, sic fantasmatā movent intellectum, qui est potentia spiritualis, in virtute spiritualis luminis; ut in virtute luminis intellectus agentis. Inde est quod in *tertio de anima* scribitur, quod, sicut lux se habet ad colores, sic se habeat intellectus agens ad fantasmatā.

Sic ergo imaginabimur, quod omnes virtutes sensitivæ tanquam in mentum in subjectis, fundentur, in organis, unde virtutes cau-ditæ sunt virtutes organicæ. Intelle- ^{se prince-} ctus autem agens, & possibilis, quia effectum se non sunt virtutes organicæ, tanquam nobiliorem in subiecto, fundantur in essentia ani-mæ: essentia autem animæ, quia non est sensualis, est tota in toto corpore, & tota in qualibet parte; ut vult *Aug. 6. de Trinit. cap. 7.* Hoc ergo modo intellectus agens, & possibilis erunt praesentes ipsi fantasmatæ: quia est ibi praesens essentia animæ, in qua hu-jusmodi potentiae radicantur: propter

quod est aliquis modus contactus fantasie ad hujusmodi potentias: sed propter talem contactum non posset fantasia aliquid imprimere in intellectum possibilem, quia spiritus est praestantior omni corpore, ut vult *Aug. in lib. de arbitrio*: cum ergo agens debeat esse praestantius paciente, non potest potentia corporalis agere in spirituali potentiam, nisi in virtute potentiae altioris. Propter quod coacti sumus ponere quandam potentiam spiritualem, quae sit omnia facere, sicut intellectus possibilis est omnia fieri; hujusmodi autem est intellectus agentis. Fantasia ergo se habebit sicut organum intellectus agentis prout agit in intellectum possibilem. Propter quod cum queritur, quomodo fantasie potest immutare intellectum possibilem? Dicemus, quod ut organum attingit passum, & agit in virtute superioris agentis ideo potest agere in rem, quae sit ultra suam speciem: sic fantasie quia attingit intellectum possibilem: eo quod intellectus possibilis sit praesens fantasie, quia radicantur in essentia animae, quae est praesens fantasie, & cuilibet, partem corporis: rursus quia fantasie sic attingit intellectum possibilem, quia agit in virtute intellectus agentis, ideo possit intellectum possibilem immutare. Est quidem praesens intellectus possibilis alijs virtutibus organicis, quia est in ipsa essentia animae, quae est in qualibet parte corporis, & cuilibet organo praesens: non tamen immutari potest intellectus possibilis nisi a fantasie: quia & in ipsis virtutibus sensitivis oportet dare gradus; ut si species multiplicantur a sensibilius per medium usque ad sensus particulares: & a sensibus particularibus ad sensum communem, & fantasiam; erunt species spiritualiori modo in medio, quam in objecto: & in sensibus particularibus, quam in medio: & in sensu communi, quam in sensibus particularibus: & in fantasie, quam in sensu communi; ita quod fantasie habeat quandam principalitatem respectu aliarum potentiarum sensitivarum, vel quia actualliori modo sunt ibi species, quam in

memoria: vel quia spiritualiori modo, quam in virtutibus alijs: ratione autem hujusmodi principalitatis innixa cum lumine intellectus agentis potest fantasie impressionem facere in intellectu possibili, quod non possunt aliæ virtutes sensitivæ.

A D ID AVTEM quod obiectetur in contrarium quod non possit intentio- nale educi de potentia reali, si hoc dictum intelligatur, quod intentiona- le non sit sic in potentia materiæ, sicut reale: sed magis sit in potentia agentis; quia ad solam praesentiam agentis inducitur forma intentionalis in suo susceptivo, quod non convenit formæ reali, verum est quod dicitur. Si vero intelligatur hujusmodi dictum, quod in talibus, absolute loquendo, tota ratio facti sit potentia agentis; ut in arguendo tangebatur ita quod in talibus non dicatur agens agere aliquo supposito: patet ex quaestione praecedenti, ubi quereretur, utrum formæ intentionales educantur de potentia materiæ? falsum esse. Nam declarabatur ibidem, intentionales formas aliquo modo esse educatas de potentia materiæ; ut non tota ratio facti sit in potentia agentis.

Forma autem arguendi non concludit: nam si forma realis possit educi de aliquo reali, poterit & forma intentionalis, quae est quid defectivum respectu illius formæ, accipiendo ergo, educi de potentia materiæ, prout potest competere intentionalibus formis, poterunt tales forme educi de aliquo reali subjecto.

QVOD AVTEM arguebatur ulte- riùs, quod sensus non possit immutare fantasiam, quia agens debet esse praestantius paciente, ut patuit in generali solutione, sensus exterior, ut immutat sensum interiorem, est praestantior ipso, quia est talis in actu, qualis est ille in potentia, ideo hic est aptus na- turus agere, ille pati.

QVOD VERO ulterius argueba- tur, quod fantasie non potest agere in intellectum possibilem, quia non po- test educere speciem de potentia ejus, accipiendo, eluci de potentia, large: sicut omne agens, quod de necessi- tate presupponit potentiam passivam,

qua